ארכיוו

אויסגעקליבן פון די אידישע ארכיוון • מגיה געווען • צוויי מאל א וואך

נומער 12 • מאנטאג, כ' כסלו תשפ"ז • 30סטן נאוועמבער 2026 • די וואך פון פרשת וישב

הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר

תהלים קנ, ג

אין דעם נומער

א זינגער פון א חתונה האט אויך א סדר היום

shatz matz • פעליעטאן

ווער האט געשריבן „אויפן פריפעטשיק“?

בן תמליון און אנדערע • היסטאריע

מאצארט קעגן בעטהאווען

קלאסיקעל • קולטור

דער ניגון פון די וואלפישן

יואליש • וויסנשאפט

מיין רבי, ר' יוסעלע

שטילע אינגערמאן • איבערלעבונגען

דער מקור פונעם אשת חיל ניגון

א שמועס פון קאווע שטיבל

ארכיוו

נומער 12 • מאנטאג, כ' כסלו תשפ"ז
30סטן נאוועמבער 2026 • די וואך פון פרשת וישב

הקדמה

„הללוהו בנבל וכנור“ — א נומער וועגן מוזיק

א גוטן מאנטאג, טייערע לייענער!

דער נומער שפילט מוזיק: ניגונים פון א חתונה, לידער פון דער אלטער היים, חזנות, סימפאניעס, און אפילו א ניגון פון די וואלפישן אינמיטן ים.

„shatz matz“ פירט אונז אריין הינטער די קוליסן פון א חתונה, וואו א זינגער דארף קענען יעדן ניגון און אויסהערן די עצות פון יעדן מחותן. „יואליש“ דערציילט ווי אזוי די וואלפישן זינגען אין אקעאן. די חברים פון קאווע שטיבל זוכן די מחברים פון „אויפן פריפעטשיק“, „א יידישע מאמע“ און „בעלז“. „שטילע אינגערמאן“ האט זיך צעוויינט אין זיין קאר ביים הערן ר' יוסעלע ראזענבלאט, און „קלאסיקעל“ שטעלט מאצארט קעגן בעטהאווען.

אינעם שמועס פון דער וואך ווייזט „יואליש“ אז דער אשת חיל ניגון ביים מצוה־טאנץ איז צוזאמגעשטעלט פון צוויי אונגארישע פאלקס־לידער, און אינעם הומאר־ווינקל פרעגט „לאליפאפ“: וועלכע פסוקים זענען שוין אויסגענוצט? דערצו: פערל פון די ארכיוון, „היינט מיט . . . יאר צוריק“ און די תגובה פון דער וואך.

אלע שטיקער זענען אויסגעקליבן פון די ארכיוון און מגיה געווען לויט די כללים פון אויסלייג און גראמאטיק, אן צו טוישן דאס לשון פון די שרייבער; וואו מיר האבן עפעס אויסגעלאזט, שטייט [פארקירצט]. א פריילעכן ניגון!

די רעדאקציע

אין דעם נומער

פעליעטאן	א זינגער פון א חתונה האט אויך א סדר היום • shatz matz	**3**
וויסנשאפט	תנין ואדם – מוזיק אין די אקאנען • יואליש און אנדערע	**6**
היסטאריע	ווער האט געשריבן „אויפן פריפעטשיק“? • בן תמליון, ובבנתה העיר, על המחיה און אנדערע	**7**
איבערלעבונגען	מיין רבי, ר' יוסעלע • שטילע אינגערמאן און אנדערע	**10**
א שמועס פון דער וואך	דער מקור פונעם אשת חיל ניגון • יואליש, רימון, אחד העם, בעל מדות און אנדערע	**13**
קולטור • מוזיק	מאצארט קעגן בעטהאווען: ווער איז גרעסער? • קלאסיקעל און אנדערע	**16**
הומאר	שוין גענוג! אויסגענוצטע פסוקים און חרוזים • לאליפאפ, יואב, געפילטע פיש און אנדערע	**19**
קורץ און שארף	פערל פון די ארכיוון • פון די ארכיוון	**22**
היסטאריע	היינט מיט . . . יאר צוריק • פון די ארכיוון	**24**
קאלום	די תגובה פון דער וואך • ארבעס	**26**
מקורות	מקורות • די רעדאקציע	**27**

פעליעטאן

א זינגער פון א חתונה האט אויך א סדר היום

א חתונה־זינגער שטייט נאר א פאר שעה מיטן מייק אין דער האנט, אבער הינטער די קוליסן איז א גאנצער טאג ארבעט: ניגונים, טאקט, א שטימע וואס דארף אויסגערוט זיין, און א טעלעפאן מיט מחותנים.

פון **shatz matz**

די ערשטע חסידישע בלאגס • שאץ מאץ • „א זינגער פון א חתונה האט אויך א סדר היום" • 12טן אפריל 2010
https://ershteblogs.sites.tab.bot/shatzmatz/2010/04/15.html

טאקע? כ'האב אלץ געמיינט אז די גרינגסטע ארבעט צווישן אידן איז זינגען, כ'פארשטיי מ'דארף קענען, מ'דארף האבן א שטימע, אבער סדר היום?..... ווי קומט איינס צום צוויטן....

יא, דער זינגער ביי חתונה האט אויך וואס צו טון, ער קומט טאקע אן צו דער חתונה אנפאנג סעודה, מיטן טעשל אינדערהאנט אינהאלט די כלי מכשירים, מיט פיינע פרישע אויסגעביגלטע בעקעלעך, נעמט דעם מייק אינדערהאנט און זינגט, מיינט איר אז דאס איז בלויז זינגען אין א מייק טראלאלא לייליי?, ניין, עס איז דא אונטער דעם גאנץ אנדערע זאכן, וואס נישט אלע ווייסן.

ר' מיכאל שניצלער פלעגט זאגן א ווערטל, ווען מ'פלעגט אים פרעגן א פרייז, וויפיל ס'קאסט א חתונה, און ער פלעגט ענפערן 1000 דאללאר, (בימים ההם), דער רופער פרעגט, וואס? טויזענט דאללאר?, אזויפיל?, פלעגט ער ענפערן, וואס זאל דיר טון, 950$ קאסט עס מיר....., אמת, ס'איז א ווערטל, אבער ס'איז א גרויסע אמת אויך.

ראשית דבר, א שטימע זאל זיך האלטן פריש, דארף מען זיין אויסגערוט, ס'איז נישט מיין אייגענע חידוש, אזוי שטייט בפי' אין רמ"א הל' יו"כ סי' תרי"ט, (גלייבט'ס מיר נישט, קוק'טס עס אליין נאך), אז א בעל תפלה וואס דאוונט יו"כ פארן עמוד, זאל נישט אויפזיין יו"כ ביינאכט, ווייל אז מ'איז מיד, ארבעט נישט די שטימע, און מ'ווערט הייזעריק.

איז אפשר לאמיר שאפן א דשאב פאר אונזער זינגער במשך אגאנצן טאג, און ביינאכט זאל ער האבן א סייד דשאב –זינגען, עולם רבותי! ס'ארבעט נישט, א שטימע גייט נישט, און פארט נישט, און גליטש נישט, נאר אויסגערוטערהייט, בלייב מיר ביי דער החלטה, אז דער זינגער קען נישט ארבעטן א פול טיים דשאב בייטאג, און אויך אויפזיין ביינאכט און זינגען ביז 1-12 אזייגער, דאס זינגען אליין, קען זיין נאר זיין די איינציגע פרנסה, (חוץ געווינען די לאטערי).

יעצט לאמיר צוגיין צום עצם ארבעט און סדר היום פונעם זינגער, א זינגער דארף קענען אלע ניגונים, אויב ער קען נישט דעם.... דיגי דיגי דיגי בירי בירי באם באם באם משיח, וואס איז 15 מינוט צוריק ארויס געקומען, פון א זינגער, לאמיר געבן א נאמען, שמאי קהתי פון רחובות, איז ער נישט גענוג אפטודעיט, די בחורים רעדן שוין מארגן ביי פרישטאג - לאנטש, אז דער זינגער פון נעכטן הונקעט עפעס אונטער, ער פלעגט אמאל זיין בעסער, וואס הייסט דאס ער קען נישט דעם נייעם דיגי דיגי דיגי.

מוז ער גיין קויפן יעדע נייע טעיפ, צי ער איז גוט צי נישט, אולי איז דא דארט א ניגון, וואס די בחורים פון "חוס ורחם ישיבה" האבן ליב, און נעכטן נאכט האט מען ביי איינעם פון די חבירים'ס חתונה, געזינגען דעם פיר עקיגן ניגון 15 מינוט און איין צו...,
און.... אפשר נישט יעדער ווייסט, אז טעיפ'ס קאסטן געלט, און צייט איז אויך געלט, צו הערן אלע ניגונים נעמט צייט, בפרט צו כאפן אפי' דעם קוועטש פונעם זינגער אויפן טעיפ, וואס פארט אזוי אף טאון, ווייל דוקא דארטן איז דער קלימאקס און דער שפיץ פונעם ניגון, ווי די יונגווארג פון 16 ביז 20 ווערן הייפער, און סטעמפלען דיך אפ אלץ דער גוטע זינגער, און א סטעמפל אלץ גוטע זינגער, מיינט.... ביזנעס און געלט.

יעצט אז מ'קען שוין די ניגונים, וואס וואקסן ארויס ווי ווילדע שוועמל, חדשים לבקרים אזוויו האר אויף דער ספירה בארד, דארף מען דאס איבער חזר'ן, לויטן טאקט פון דער מוזיק, ווייל אויב דער זינגער איז איין פיפטל סעקונדע שטאטער ווי די ביט פון דער מוזיק, געשעט א צעמישעניש, די שפיציגע שיך'ן קענען נישט געהעריג לאנדן אויפן פלאר, חזר'ן ניגונים נעמט....צייט, און נאכאמאל צייט איז..... געלט.

מ'קען שוין ב"ה אלע ניגונים, דארף מען דאס קאמבענירן צוזאמען מיט א שטימע, יעדע זינגער האט רבי, א רבי וואס לערנט אים די שטימע, מאנכע רופן דאס רבי, און מאנכע רופן דאס טיטשער, איך שיהי' גייט מען בקביעות, זיך שארפן די שטימע, צו וואס? ווייל אויך דיין שבת קודש מעסער, וואס שנייד בערך 10 צו 20 סלייסעס חלה א וואך, דאפסטו שארפן יעדע פאר וואכן, ק"ו א

שטומע וואס ארבעט יעדע נאכט, מער ווי 15 סלייסעס חלה, דארף מען זיכער שארפן, און האלטן שיין און שארף און קלינגעדיג, אן קיין פגומה, אז מ'נעמט שוין דעם שבת קודש מעסער פאר א ראי', האמיר א בעסערע ראי', א חלף, דער שוחט ניצט דעם חלף א שעה, נאך א שעה אדער אפי' וויניגער, געט דער שוחט נאכאמאל א שארף איבער דעם מעסער מיט זיין שארפער, כדי ס'זאל זיין גלאט אן קיין פגימה, א פגימה מיינט א קראץ, "א שטומע טאר אויך נישט האבן קיין קראץ"...., און לערנען די שטומע, קאסט...... צייט און..... געלט.

איצטער איז שוין דער זינגער א פארטיגער זינגער, ער קען שוין אלע ניגונים, ער שארפט זיך שוין די שטומע, ער האט שוין געמאכט חזרה לויט דעם טאקט, און יעצט.... דארף ער נאר האבן באשעטעלונגען, מ'דארף אים נאר רופן אויף חתונות.

דער טעלעפאן קלינגט בררררררררר,

העלא! איר זענט דער זינגער מר. שפיצער?,

ז: יא,

איר האט געזינגען פאריגע וואך ביי (נו? וויאזוי הייסטער) גרינבערג?, ז: יא,

אה! כ'העל אייך זאגן דעם אמת, איך האב אייך נישט אזוי ליב געהאט דארט, אבער מיין חתן זאגט איך זאל אייך נעמען, שוין זאל זיין אזוי, וויפיל נעמט איר?,

ז: פרייז איז אזויפיל און אזויפיל,

ביליגער גייט נישט?

ז: בדרך כלל נישט, דאס איז דער פרייז וואס אלע זינגער'ס נעמען היינט,

גוט, שרייבט מעך אויף אויף יאנאווער 13,

ז: גוט, שיקט אריין א דיפאזיט, און אלעס איז ערלעדיגט,

צו וואס עפעס א דיפאזיט?, איר געט צוריק דיפאזיט'ס אויך.......

יעצט פאר וואס ווען ווי, קומט זיך נישט פארן זינגען א באנוס, נאר פארדעם פאון קאל אליין, כ'האב אייך נישט ליב.... געט מיר ביליגער...., פשוט צו האנדלען מיט מענטשן איז שווער, און וויפיל מאל רופט איין מחותן אים, און דער אנדערע מחותן באשטעלט א צווייטן זינגער, ערגעץ אינדערמיט ווערט מען אויסגעשפילט, און אמאל ווערט יענער ברוגז, אז דער זינגער וויל נישט צוריק געבן דעם דיפאזיט, אבער, גארנישט קומט נישט צו צום עצם חתונה אליין.

עטליכע וואכן פאר דער חתונה, רופט אן דער מחותן, (שוין א מוחל געווארענער - זיך מוחל געווען די עבירות) מיט א בקשה ואזהרה, ובכן אז כ'האב אייך פשוט געוואלט זאגן אפן און קלאר, בשום אופן נישט זינגען די היינטיגע ניגונים, דעי גוי'שע ניגונים, איך ברויך דאס נישט ביי מיין חתונה, ס'נעמט אוועק דעם אידישן טעם....., ער איז אפשר גערעכט, אבער פליז, נעם ארויס דעם טעיפ פון דיין חתונה, וואס האט מען געזינגען דארט, אלע אראבישע פרענקישע ניגונים, וואס האט דעמאטץ געהייסן גוי'יש, נאר וואס?, דעמאטץ ביסטו געווען יונג, איז יענע ניגונים געווען נארמאל, היינט איז דיין חתן יונג, איז די היינטיגע ניגונים נארמאל, (איך געב נישט קיין גרין לייט צו זינגען אלע גוי'ישע ניגונים, איך זאג נאר אז מ'ווייסט ווער ס'מיינט עס ערנסט און ווער נישט),

א טאג דערויף, רופט אן דער חתן, און ווארנט אן דעם זינגער, אז דו ווערסט נישט זינגען די אלע ניגונים, (ער שיקט אים אריין א ליסטע) ווארן איך דיר, כ'האב אפאר חבירים וואס ווארטן אויף דעי חתונה, זיי גייען דיך טעסטן צי דו ביסט גוט, אויב יא, נעמען זיי דיר אויף זייער חתונה, און אויב נישט..... איז נישט, ס'איז נישטא קיין רעדע פון אן אויסוואל, מ'פאלגט שיינערהייט די בחורים, וואס זיי האבן ליב דאס געט מען, כאטש דער טאטע שרייט איך באצאל, טאטע לעבן! די באצאלסט נאר היינט, די בחורים באצאלן מארגן און איבער מארגן, גענוג קלאר?.

די חתונה רוקט זיך אן, דער זינגער האט זיך צוגעלייגט אפאר שעה, ווי געזאגט ארבעט די שטומע נאר אויסגערוטערהייט, ער נעמט דעם מייק זיינעם, וואס דרך אגב דער געשעפט'ס מאן האט עס אים נישט געגעבן אומזיסט, הייבט אן אפאר שטאטע ניגונים, ווי נאר ער הייבט אן, דרייען זיך אויס עטליכע רוקנס, זען ווער ס'איז דער זינגער דא היינט נאכט, עס איז וויכטיג קלאר צו מאכן, אז כאטש די ספיקער'ס אין זאל זענען הויך, און די חוש השמיעה ארבעט נישט אזוי גוט ביי א חתונה, ווערט אבער נישט די חוש הריאה אפגעשוואכט, וועך דו טוסט עפעס זעט מען דאס געהעריג, כאטש מ'הערט דיך נישט רעדן, כלפי מה דברים אמורים, דער זינגער הייבט אן, זעט ער ווי איין קאזן פרעגט דעם צווייטן קאזן אין אויער, ווייזנדיג מיטן פינגער צום זינגער, מיט א פראגע צייכן, כלומר ווער איז דאס? און יענער ענפערט אים צוריק אין אויער דעם נאמען, און דער ערשטער מאכט מיט די הענט אזוי מיט אזא ביטול, אה דער... ווי איינער זאגט ס'איז שוואכע מעשיות, להוי ידוע, אז דער זינגער זעט דאס....., און ס'ברענגט נישט צו קיין אפעטיט....

די שווערסטע חלק פון א זינגער, וואלט איך געזאגט, זענען די פילע דיעות, און די דעה זאגער'ס ביים זינגען, אדרבה קוקט'ס אויפן זינגער בשעת א חתונה, און מערקט'ס וויפיל מאל מ'קומט אים זאגן דיעות און הערה'ס, ס'איז דא דיעות וואס איז נארמאל, אז דער עלטער זיידע טאנצט אויף וראה בנים, פארוואשע נישט, אז דער מחותן האט דווקא ליב וכל קרני רשעים, אויך נישט עק וועלט, אז דער רבי קומט אריין דארף מען זינגען קול רנה, נו ס'איז דאך כבוד התורה, און דערצו אז דער שליח איז א נארמאלע אינגערמאן, בשליחות פונעם מחותן אליין (דער מחותן וואס צאלט) איז אויך נאך פארהעלטנמעסיג, די מעשה גייט אבער אויף

די געהירן, ווען סתם מענטשן, גבאים פון רבי'ס, קרובים, מידע פעטער'ס, לעבעדיגע בחורים, האקן אריין מיט באפעלן, מ'שפייט אריין אינעם אויער פונעם זינגער, זינגט שוין יודו לד', דער ראש ישיבה קען נישט טאנצן אן דעם, כ'רעד שוין נישט אז ווען דער ר"י טאנצט נעמט מען אים ארום מיט אזא חביבות, פון איין עק זאל ביזן צווייטן, און אויפן וועג איז מען מכבד דעם זינגער מיט די עלטערע אידן, מיט אפאר זעצעס, האסט יא אזוי ליב דיין ר"י, פ"וו ביסטו געווען היינט אן עזות פנים אין ישיבה? פלוצלינג דא ביי דער חתונה האט מען אים אזוי ליב....

בנוסף צו דעם איז דער זינגער דער מאנקי אינדערמידל, איין מחותן וויל יא אביסל, לאמיר עס אנרופן היינטיגע ניגונים, אבער מיט א שיעור, דער 2'טע מחותן, איז די נייע ניגונים ביהרוג ואל יעבור, א ניגון וואס מ'האט געמאכט נאך תשכ"ח, ווען דער רבי איז נישט געזונט געווען טויג נישט, דער זינגער זינגט אבער יא א נייע ניגון, לויטן באפעל פונעם מחותן וואס צאלט, ווערט דער אנדערע מחותן גערעגט, און שרייט אויפן זינגער, ס'איז מיין חתונה דא, כ'לאז נישט זינגען דעי ניגונים, טייערע מחותן! גיי רעד צו דיין באליבטע מחותן, שריי אויף אים, דער זינגער טוט וואס מ'באשטעלט, נאך מער טייערע מחותן, נעכטן נאכט האט דיין ווייב די היינטיגע מחותנ'סטע גערופן דעם זינגער, ער זאל דייקא זינגען בן בג בג, מיט נאך אזאנע ניגונים, וואס שרייסטו אויפן זינגער, שריי אינדערהיים פון אונטערן טיש ארויס, נישט דא, און ווען מ'רעדט פון שרייען ביי א חתונה, מיינט דאס גאר הויעך, ווייל מ'שרייט דאך איבער דער מוזיק.

גלייכצייטיג, א מעסעדש פאר אלע שיינע אידן, ס'געשעט גארנישט ווען מ'טאנצט אויף אן אנדערן ניגון, ווי דער זיידע זיכרוינעבראכע פלעגט צו טאנצן, אונז האמיר שוין בייגעוואוינט לידער בנשק'לעך, וואס האבן ליידער יא משנה געווען, און געטאנצן אויף אנדערע ניגונים, און זיי האבן יא מוציא שנתו געווען בעוה"ר, אכטונג גבאים פון רבי'לעך, איר זענט שוין דא גאנצע 5 מינוט ביי דער חתונה, אבער במשך די לעצטע שעה האט מען שוין געזינגען 8 מאל די זעקסטע הקפה ניגון, וואסארא פנים האט דער טעיפ, ווען מ'הערט דאס איבער און יעדע 4 מינוט זינגט מען דעם זעקסטע הקפה ניגון, ס'קוקט אויס ווי א פזמון, נאך יעדע 6 ניגונים קומט די זעקסטע, (מ'זעקסטע ועד זעקסטע לא קם כ'זעקסטע), ווערט'ס נישט באליידיגט פליז, און פארווארפט'ס נישט דעם זינגער פון אלע וועלטן, פארן נישט זינגען די זעקסטע הקפה ניגון, ער איז נישט קיין שונא, ער איז נישט קיין מתנגד.

מידע פעטערס! יעדער ווייס אז ענק זענען זייער מיד, מ'זעט דאס אויף אייערע אויגן, אבער טרייב נישט דעם זינגער, טרייב דיין ברודער – שוואגער, און טרייבן מיינט נישט דווקא מיטן זאגן "ענדיג שוין", טרייבן קען מיינען קריטיקירן אויף יעדע שריט, און מאכן נערוועזע פאקסן פאר די אויגן פונעם זינגער, ווייל ווען איר מאכט חתונה וואלט איר נישט געטון אנדערטש ווי דער יעצטיגע מחותן, ממילא ס'איז א שאד זיך צו עסן דאס געזונט.

אויסגערוטע פעטער'ס – געשוויסטער – חברים! דער זינגער זעט אז איר זענט זייער לעבעדיג און פרייליך, איר זענט באמת בשמחה אז דער חתן האט חתונה, דער זינגער איז אפשר אויך פרייליך, פארוואס נישט נאך א איד האט חתונה, אבער פארדעם מוז ער נאכנישט אליין טאנצן, מיטן מייק אינאיינעם אינעם רינג, ער קען זיין פרייליך אויף זיין פלאץ אויך, איר מוזט אים נישט אריין שלעפן מיט כוח, און אפי' דו האסט זייער ליב דעם נייעם ברוך שאמר ניגון, מיינט נאכנישט אז ער מ'מוז עס יעצט זינגען, און אפילו דער זינגער נעמט אן דיין פארשלאג פון זינגען חסדי ד', ווייל מ'גייט יעצט פיקסן א חבר, וואס איז אקארשט ארויס פון סענטרל בוקינג, נישט אלץ קען מען אריין פלעכטן דווקא דעי ניגון וואס דו ווילסט, יעדע ניגון האט א קאטעגאריע ווי ער באלאנגט, מעדשאר מיינער, 4 ביטס 5 ביטס, F פלעט G לאו...., (כ'רעד סתם קאודס כ'ווייס אליינס נישט וואס), ס'קען נישט אלץ אריין קומען דער ניגון, וואס מ'שרייט אריין אינעם אויער פונעם זינגער, אפי' דער זינגער דערהערט יא דאס, מוז ער דאס איבער געבן פארן שפילער, און ס'קען נעמען א מינוט ביז דער שפילער כאפט פון וואס מ'רעדט, ווייל דאס איז דאך א ניגון ארויס פון דער קאטעגאריע, ביטע ווערט נישט גערעגט אז ס'נעמט א מינוט, ביז מ'פאלגט דיין פארשלאג,

ווי אויך אז דער מחותן וואס צאלט, זאגט אז אין 10 מינוט זאל זיין לשנה הבא, זאלן די גערויטעלטע בעקעלעך (בחורים – חתנים) פארשטיין אז עפעס א ווארט האט דער מחותן דא היינט נאכט, דו גייסט טאקע אהיים גיין נאכן טאנצן, אבער דער מחותן מיט די אנדערע בלייבן דא ביז.... 3'עה, און אמאל ביז 4'עה, ממילא מוז ער נישט פאלגן דעם בחור, בפרט אז מ'טאנצט שוין צוויי א האלב שעה,

לשנה הבא בירושלים..... לשנה הבא בירושלים..... בירווווושאאאאאללללללללללייייייייייייייייייייייים.......

אוי! די אויערן רייסן, די האלבע זאל קראצט זיך די אויערן, שיגענער דער שפילער, אזוי הויעך צו מאכן מוזיק, צעדרייטער דער.... ס'ווערט דאך ערגער פון טאג צו טאג, דער זינגער ברענגט זיך אן גאנצע מאשינען פשוט צו לעכערן די אויערן, איר ווייסט אפשר וואס דא איז געווען פריער?, די בחורים האבן געזאגט אז מ'קען נישט טאנצן די מוזיק באכעט נישט גענוג, האט דער שפילער נישט געהאט קיין ברירה און ארויף גערוקט די סאנד, (מער וועגן א שפילער ביים סדר היום פונעם שפילער)

דעריבער האב נישט קיין טענות צו קיינעם....., גיי אין ישיבה טראג זיי צום דאקטער....

און צוריק צום קעפל,
א זינגער האט אויך א סדר היום?.....

ענפערט איר אליין................

וויסנשאפט

תנין ואדם – מוזיק אין די אקאנען

אפריל 2014: די האמפבעק־וואלפישן זינגען לידער מיט א מוזיקאלישן בוי, און יעדע שטיק צייט א נייעם ניגון. דער עולם האט צוגעלייגט א מעשה פון ר' נחמן, און א שמועס צי א וואלפיש איז בכלל א פיש.

פון **יואליש און אנדערע**

קאווע שטיבל • מוזיק! • „תנין ואדם - מוזיק אין די אקאנען“ • 10טן אפריל 2014 – 11טן אפריל 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6249.html

יואליש • 10טן אפריל 2014

וואלפישן, די גרעסטע לעבעדיגע באשעפענישן היינט צוטאגס, זענען חיות וואס פראדאצירן קולות. אבער מער פון בלויז קולות, צייגן סייענטיסט רעקארדירונגען פון די לעצטע פופציג יאר, פארמאגן די וואלפישן - ובעיקר די "האמפעק וואלפיש" די טבע פון "זינגען." זייערע קולות וועלכע קען אנגיין פאר צוואנציג מינוט אין א ציה האט א מוזיקאלישע סטרוקטור. נאך מער פון דעם, אלע זכרים (קול באשה איז שטרענג פראקטיצירט) וואלפישן אין איין ראיאן אינעם אקאען וועלן זינגען די זעלבע "ניגון." אינטערעסאנטער פון אלעם איז אז - ווי א הקפה ניגון - קומען ארויס פרישע ניגונים יעדע שטיק צייט. די וואלפישן הייבן אן זינגען א שיר חדש. און ווען ס'טוישט זיך, זינגען "אלע" וואלפישן די נייע ניגון.

נאדיר איין אזא היפנאטישע רעקארדירונג.

געוויסע קאמפאזיטאר האבן געשריבן מוזיק באזירט אויף די ניגוני וואלפיש. איין אזא קאמפאזיציע (יגעתי ולא מצאתי ביוא טויב, ועוד חזון למועד) טיט אייגענטליך מישן די וואלפיש מיט מוזיקאלישע אינסטרומענטן און ברענגט ארויס דעם חלק הנגנה דורך צושפילן א בעיס ליין און אנדערע מילואים צו דעם וואלפיש'ס הארציגע קרעכצן (אדער ביטערע געלעכטער אין וואלפיש שפראך, ווער ווייסט.)

אלס א ביישפיל, זעט דא די קאמפאזיציע "דאס קול פונעם וואלפיש" געשריבן ביי גורג קראמב, א הייינטיגער קלאסישע מוזיק קאמפאזיטאר, וועלכע גלייכט זיך ארומצושפילן מיט די פארשידענע אומגעוועליכע קולות כלי זמר קענען פראדעצירן.

קאווע טרינקער • 10טן אפריל 2014

גלגולים פון גרויסע רבי'ס בעלי שיר.

ברסלבער • 10טן אפריל 2014

זייער שיין יואליש. יישר כח.

מענין לענין א שטיקל סיפורי מעשיות פון רבי נחמן (מעשה י"א)

ביינאכט האבין זיי גיהערט. דאס קול פון די חיות. ווי זיי האבין אלע גישריגן און גיברומט מיט ווילדע קולות. דער לייב האט גישריגן. און דער לעמפערט האט גיברומט מיט איין אנדער קול. און אזוי די איבריקע חיות. האט איטליכע חיה מיט איין אנדער קול גיברומט. און די עופות האבין גישווישטשיט און גיקנאקט. און אזוי אלע האבין גיברומט מיט ווילדע קולות. און אין דער תחילה. זענען זיי זייער דערשראקין גיווארין. האבין זיי זיך ניט רעכט צוגיהערט צום קול מחמת פחד. דערנאך האבין זיי צו גיבויגין די אויערין און האבין זיך צו גיהערט. האבין זיי גיהערט. אז דאס איז איין קול פון א ניגון ז' זינגען זייער א וואוילין ניגון וואס סע איז א ווילד חידוש. האבין זיי זיך נאך מער צוגיהערט. האבין זיי גיהערט. אז סע איז א ווילד וואוילער ניגון וואס סע איז זייער איין ווילד חידוש. וואס סע איז א ווילד גרויסער תענוג דאס צו הערין. וואס אלע תענוגים פון דער וועלט זענען אלע גאר נישט. און טרעפין גאר ניט אן. אקעגין דעם ווילד גרויסין תענוג וואס מע האט אז מע הערט דעם ווינדערליכן ניגון. האבין זיי צווישין זיך גישמוסט אז זיי וועלין שוין דא בלייבין ווארין זיי האבין דא צו עסין און צו טרינקען. און האבין דא

אזוי איין תענוג וואס ער איז אזוי א חידוש. וואס אלירליי תענוגים פון דער וועלט ווערן גאר בטל אקעגין דעם תענוג.

שמעקעדיג • 10טן אפריל 2014

זייער שיין יואליש.

אגב, לויט דעם בליץ מיינט תנין די קראקאדילן. אבער דער קעפל איז נאך אלץ זייער פאסיג.

קול דודי • 10טן אפריל 2014

זייער שיין יואליש. אגב, איז דער בלויער וואלפיש (blue whale) דער גרעסער בעל חי וואס האט סיי ווען געלעבט, נישט נאר היינט צוטאגס. ס'איז לכאורה גרעסער ווי אלע דיינאסארס וואס האבן אמאל געלעבט.

מאראנצןזאפט • 10טן אפריל 2014

[ציטאט אראפגענומען]

פיש איז א שם כללי אויף חיות וואס וואוינען אין ים, וכן כתב הגר"א במקו"א.
דער רמב"ם רופט אן דעם חלזון א "דג" ווען רובא דרובא היסטאריקער האלטן היינט אז דאס איז דעם "מיורעקס" וואס איז א סנעיל און נישט א פיש. וכן מבואר אין פילע ראשונים וואס רופן דעם חלזון מיט'ן לשון לימוץ, חומץ, שנעקע, דהיינט א סנעיל.
(נאך היינט רופט מען אויף אראמיש א סנעיל: חאלזאנא. וכן נראה מלשון הגמ' חזלון "דומה" לדג היינו שאינו דג.)

sefish • 10טן אפריל 2014

שווער צו גלייבן אז צדיקים ווערן מגולגל אין קארניוואריס, נישט דאס מיינט מען מיט פיש

יאיר • 11טן אפריל 2014

מתוק, יואליש. מען זעט בחוש דעם כל מה שיש בים יש ביבשה. (אגב, וואס איז פשט פון דער ביליגער כפירה אין די סאמע ערשטע ווערטער פון דעם אשכול? ( )

אויב צדיקים ווערן מגולגל אין קארניווארס ווייס איך נישט, אבער קארניווארס ווערן זיכער מגולגל אין "צדיקים".

יואליש • 11טן אפריל 2014

דו גלייבסט נישט אין דעם אמאליגן וויזל טיער גרויס ווי א בארג(גרעסער פון א וואלפיש) וואס ביקט זיך פאר לייבן אז דוד המלך זאל ניצול ווערן, ווער איז דער כופר? זיי בודק חמץ אין די קעמערליך פון דיין מוח זאפארט!

היסטאריע

ווער האט געשריבן „אויפן פריפעטשיק“?

אויגוסט 2012: „בן תמליון“ האט געעפנט אן אשכול פאר אלטע אידישע לידער, „אוצרות וואס ווערן שנעל פארגעסן“. די חברים האבן געברענגט די ווערטער, און אויך די מחברים, וואס זענען אפט נישט געווען די וואס מען מיינט.

פון **בן תמליון, ונבנתה העיה, על המחיה און אנדערע**

קאווע שטיבל • מוזיק! • „אלטע אידישע ניגונים“ • 27סטן אויגוסט 2012 – 11טן אויגוסט 2020
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/1653.html

בן תמליון • 27סטן אויגוסט 2012

עס איז שוין דא אן אשכול איבער גוישע ניגונים אבער נישט איבער אלטע אידישע ניגונים עס איז דא אוצרות וואס ווערן שנעל פארגעסן. ביטע לייגט צו וואס איר געפינט ווערט צו פאראייביקן.

צו אנפאנגען ברענג איך דעם אלטן הארציקן לידל אויפן פריפעטשיק:

אויפן פריפעטשיק ברענט א פייערל
און אין שטוב איז הייס,
און דער רבי לערנט קליינע קינדערלעך
דעם אלף־בית.

זאגט זשע, קינדערלעך, געדענקט זשע טייערע,
וואס איר לערנט דא;
זאגט זשע נאך א מאל, און טאקע נאך א מאל:
קמץ־אלף: א!

לערנט, קינדער, מיט גרויס חשק,
אזוי זאג איך אייך אן;
ווער ס'וועט גיכער פון אייך קענען עברי,
דער באקומט א פאן.

לערנט, קינדער, האט נישט מורא,
יעדער אנהייב איז שווער;
גליקלעך דער וואס האט געלערנט תורה,
צי דארף א מענטש נאך מער?

דער מחבר איז געווען מארק ווערשאבסקי נישט קיין פרומער איד. דער ניגון אזי אבער געווארן איינגעבאקן ביי אידן אומעטום ווי א הייליק טראדיציאנאלער לידל. זעט דא ווי דער רבי פון ליבאוויטש ברענגט א ראיה פון דעם ניגון אז מען דארף לערנען מיט די קינדער קמץ אלף א.

ונבנתה העיר • 27סטן אויגוסט 2012

די ראיה איז אז מען 'האט' אזוי געלערנט מיט קינדער.

על המחיה • 28סטן אויגוסט 2012

נאך א זייער באקאנטע יידישע ליד, 'א יידישע מאמע' וואס איז פארשפרייט געווארן ביי די היימישע קרייזן דורך דעם בארימטן חזן ר' יאסעלע ראזענבלאט

דער מחבר פון די ווערטער איז א'ן אמעריקאנער ייד, נישט קיין פרימער מיט'ן נאמען דזשעק יעללען Jack Yellen

איך וויל ביי אייך א קשיא פרעגן
זאגט מיר ווער עס קען,
מיט וועלכע טייערע פארמעגן
בענטשט גאט אלעמען?
מען קויפט עס ניט פאר קיין געלט
דאס גיט מען נאר אומזיסט,
און דאך אז מען פארלירט דאס,
וויפוהל טרערן מען פארגיסט!

א צווייטע גיט מען קיינעס ניט,
עס העלפט ניט קיין געוויין:
אוי, ווער עס האט פארלוירן,
דער ווייס שוין וואס איך מיין.

א יידישע מאמע,
עס איז ניט בעסער איך דער וועלט
א יידישע מאמע,
אוי וויי ווי ביטער איז ווען זי פעלט.
ווי שיין און ליכטיק איז אין הויז
ווען די מאמע איז דא:
ווי טרויעריק-פינצטער ווערט ווען גאט
נעמט איר אויף עולם הבא.
אין וואסער, אין פייער
וואלט זי געלאפן פאר איר קינד:
ניט האלטן איר טייער,
דאס איז געוויס די גרעסטע זינד.
אוי, ווי גליקלעך און רייך איז דער מענטש וואס האט
אזא שיינע מתנה געשענקט פון גאט
נאר א אלטיטשקע יידישע מאמע, מאמע מיין!

ווער איז אייך ביי דער וויגעלע געזעסן
טאג און נאכט?
און ווער האט ביי אייער קראנקן בעט
קיין אויג ניט צוגעמאכט?
ווער האט פאר אייך געקאכט, געבאקט,
געארבעט און געשקלאפט.
און ווער וואלט פאר איר קינד
אוועקגעלייגט איר לעצטע קראפט?
ביי וועמען זייט איר אלע טייער,
אלע פיין און גוט?
ווער וואלט פאר אייך געגעבן
איר לעצטן טראפן בלוט?

א יידישע מאמע ...

אברבנאל • 28סטן אויגוסט 2012

קינדער-יארן פון מרדכי געבירטיג

קינדער-יארן, זיסע קינדער-יארן,
אייביק בלייבט איר וואך אין מיין זיכרון!
ווען איך טראכט פון אייער צייט,
ווערט מיר אזוי באנג און לייד -
אוי, ווי שנעל בין איך שוין אלט געווארן!
נאך שטייט מיר דאס שטיבל פאר די אויגן,
וואו איך בין געבוירן, אויפגעצויגן,
אויך מיין וויגל זע איך דארט,

שטייט נאך אויף דעם זעלבן ארט -
ווי א חלום איז דאס אלץ פארפלויגן.
און מיין מאמע - אך, ווי כ׳פלעג זי ליבן,
כאטש זי האט אין חדר מיך געטריבן;
יעדער קניפ איז פון איר האנט
מיר נאך אזוי גוט באקאנט,
כאטש קיין צייכן איז מיר נישט פארבליבן.
נאך זע איך דיך, פייגעלע, דו שיינע,
נאך קוש איך די רויטע בעקלעך דיינע,
דיינע אויגן, פול מיט חן,
דרינגען אין מיין הארץ אריין -
כ׳האב געמיינט, דו וועסט א מאל זיין מיינע.
קינדער-יארן - יונגע, שיינע בלומען!
צ׳ריק צו מיר וועט איר שוין מער נישט קומען;
יארן אלטע, טרויעריקע,
קאלטע, מרה-שחורהדיקע
האבן אייער שיינעם פלאץ פארנומען.
קינדער-יארן, כ׳האב אייך אנגעוואוירן!
מיין געטרייע מאמען אויך פארלוירן;
פון דער שטוב נישטא קיין פלעק,
פייגעלע איז אויך אוועק -
אוי, ווי שנעל בין איך שוין אלט געווארן.

ונבנתה העיר • 29סטן אויגוסט 2012

דער ניגון 'מיין שטעטעלע בעלז' איז מן הסתם געווען דאס מערסטע מפורסם פון די סארט ניגונים, און עס איז רעקאדירט פון אסאך גדולי הפערפארמערס, בחורים וגם בתולות.

דיווערטער זענען נתחבר געווארן דורכ'ן אקטיאר (Jacob Jacobs (1892-1972, דער מעלאדיע האט קאמפאוסד Alexander Olshanetsky) (1892-1946 וואס פלעגט צושטעלן סחורה פאר דעם אידישן טעאטער אויף די צווייטע ave אין מאנהעטן.

זיי האבן עס מחבר געווען אין 1932 פאר'ן אידישן שפיל 'געטא געזאנג', אין אנערקענונג פון דער באוואוסטער [בשעתה] אידישער זינגערין אייסע קרעמער, וואס איז געקומען פון בעלז [אדער 'בעלטז', די ארגינעלע כונה פונעם ניגון איז נישט אויף די באוואוסטע בעלז, נאר אויפן שטאט Bălţi אין מאלדאווע].

בן תמליון • 30סטן אויגוסט 2012

טומבאלאלייקע

שטייט א בחור און ער טראכט,
טראכט און טראכט א גאנצע נאכט:
וועמען צו נעמען און ניט פארשעמען,
וועמען צו נעמען און ניט פארשעמען?
טום־באלא, טום־באלא, טום־באלאלייקע
טום־באלא, טום־באלא, טום־באלאלייקע
טום־באלאלייקע, שפיל באלאלייקע,
טום־באלאלייקע, פריילעך זאל זיין!
מיידל, מיידל, כ'וויל ביי דיר פרעגן:
וואס קען וואקסן, וואקסן אן רעגן?
וואס קען ברענען און ניט אויפהערן?
וואס קען בענקען, וויינען אן טרערן?
טום־באלאליי, טום־באלאליי...
נארישער בחור, וואס דארפסטו פרעגן?
א שטיין קען וואקסן, וואקסן אן רעגן,
ליבע קען ברענען און ניט אויפהערן,
א הארץ קען בענקען, וויינען אן טרערן!
טום־באלאליי, טום־באלאליי...
וואס איז העכער פון א הויז?
וואס איז פלינקער פון א מויז?
וואס איז טיפער פון א קוואל?
וואס איז ביטער, ביטערער ווי גאל?
טום־באלאליי, טום־באלאליי...

א קוימען איז העכער פון א הויז,
א קאץ איז פלינקער פון א מויז,
די תורה איז טיפער פון א קוואל,
דער טויט איז ביטער, ביטערער ווי גאל!
טום־באלאליי, טום־באלאליי...

שמעקעדיג • 21סטן אקטאבער 2012

וואס מיינט טום-באלא לייקע? האט עס עפעס אן אפטייטש?

שמעקעדיג • 21סטן אקטאבער 2012

די טיפע תורה זאגט דאך "טוב מאוד, זה המוות"..

ונבנתה העיר • 21סטן אקטאבער 2012

זה 'מלאך' המות.

איך אויך • 21סטן נאוועמבער 2012

איינע פון די אמאליגע גרויסע אידישע זינגערס איז געווען אהרן לעבעדאוו, איך האב ליב אלע זיינע שטיקלך די צוויי וואס געפילט מיר די מערסטע איז וואט קען יו מאך עס איז אמעריקע, א קאמעדיע ניגון אויף דעם מצב היהדות אין אמעריקע ווי מען מאכט די חתונה צוזאמען מיטן ברית צו שפארן געלט.. און א אידיש מיידל דארף א אידישן בוי, א הארצרייסנדע אפיל צו די מיידלעך זיך אפצולאזן פון דער גויאישער ליבע, זיין א חזינדל אין אמעריקע איז אויך נישט שלעכט.

[פארקירצט: אן ענגלישע ביאגראפיע פון אהרן לעבעדאוו]

ציבעלע-קיגל • 21סטן דעצעמבער 2015

א באלאלייקא איז אן אינסטרומענט

דוראק • 11טן אויגוסט 2020

האסט אויסגעלאזן די לעצטע צוויי פאלן:

אז איר וועט קינדערלאך עלטער ווערן
דאן וועט איר פארשטיין
וויפל אין די אותיות ליגן טרערן
און וויפל געוויין

אז איר וועט קינדערלאך דעם גלות שלעפן
אויסגעמוטשעט זיין
זאלט איר פון די אותיות כח שעפן
קוקט אין זיי אריין

אין ליובאוויטש איז פארשפרייט א צווייטער נוסח:

א סך טרערן ליגט אין די אות'לעך
און א סך געוויין
און מיט די אות'לעך קעגן משיח'ן
וועט מען אינגיכן גיין

איבערלעבונגען

מיין רבי, ר' יוסעלע

חול המועד פסח 2016: א טאטע זיצט אין קאר, הערט ר' יוסעלע ראזענבלאט און וויינט. זיין זון ווייסט נישט ווער יוסעלע איז. דערנאך: מעשיות, און א שמועס פארוואס די אינטערעס אין חזנות איז געפאלן.

פון **שטילע אינגערמאן און אנדערע**

קאווע שטיבל • מוזיק! • „החזן הרב יוסעלע ראזענבלאט“ • 25סטן אפריל 2016 – 21סטן אויגוסט 2017
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/10402.html

שטילע אינגערמאן • 25סטן אפריל 2016

כהאב געגישטערט אהער מיט אהין אין גארנישט, די וועלטס חזן האט זיך נישט פארדינט אן אייגן אשכול??

וואס איז היינט געשען? איז אזוי
כבין געפארן אין קאר מיט דער משפחה חול המועד האלטן, ווען די קינדער זענען געשפרינגען אויפן ריידי'ס בין איך צירוק אין קאר זיך אפריען אביסעל אין כהאב אנגעצינדן יוסעלע, ווען ער איז אנגעקומען צו טל וואס מהאט הערשט געדאוונט דער וואך האב איך זיך צעוויינט, כבין פריש נתפעאל געווארן פון זיין מתיקות.
מיין זון איז געקומען צום קאר אפנעמען נאך מצה מיט אוועקאדא אין געזען ווי טאטי וויינט, ער האט זיך זייער דעשראקן, ער האט מיר קיינמאל נישט געזען וויינען, כהאב אים געוויזן כווין פונעם קאסטן וואס שפילט, מיין רבי חזן יוסעלע, אבער ער ווייסט נישט פון קיין יאסעלע, ער ווייסט פון בערי וועבער מיט שירה קאפעלע.

די איינציגסטע וואס קען באווייזן שטילע זאל לאזן א טרער איז רבי יוסעלע ראזענבלאט.
ר' יוסעלע איז מיין רבי, כגלייב אין אים אלץ מורה דרך, חוץ פון זיינע שטימע וואס האט געלעכערט שטיין, זיינע ווארימע ניגונים מיט זיינע קוצליכדיגע שטימע, כקען ממש נישט פארשטיין ווי א איד קען נישט צעדרייט ווערן פאר מתיקות, ווען כדארף זיך אויסרוען לייג איך אים אריין אין אויער אויף א הויכע וואליום, ער טראגט מיר צו אן אנדערע עולם, בכלל נישטא, כווער עפעס אזוי פארגאפט, סקען געדארן א צוונציג מינוט ביז איך קום צירוק צו מיר.

עכ"פ אויפן וועג אהיים האב איך דערציילט אביסעל מיינע קינדער איבער ר' יוסעלע, כהאב זיך דערמאנט אפאר מעשיות בשעתן רעדן פון אים, סיי פון זיין מסירות נפש פאר אידישקייט אין סיי ווי באקאנט ער איז געווען בימים ההם אין דער גארער וועלט.

איין מעשה כהאב אמאל געהערט, סאיז דעמאלטס פארגעקומען א מעמד ווי אלע חזנים זענען זיך צאם געקומען, יעדער גייט וויזן וואס ער קען,
פארשטייט זיך אלע חזנים האבן זיך אנגעטוען ווייסע כפתנות, הויכע היטן, גרויסע וואנצעס, מיט אן עטרה אויף דער פלייצע וגו' יעדער האט געוואלט מאכן די בעסטע פארשטעלונג, אבער ר' יוסעלע איז געקומען געקליידערט שווארץ ווי א חסידישע איד.
ביים ווארטן אינדרויסן איז א אידישע מאדערנע חזן צו געגאנגען צו מיין רבי ר' יוסעלע אין אים געפרעגט מיט א ליצנות וואס זיכט דא א באורד'ניו? אין אים אזוי געקלעט די באורד (אפטע עלערט) אין געמאכט ליצנות,
ר' יוסעלע האט גארנישט גענטפערט.
שפעטער ווען אלע חזנים האב געוויזן זייער קונצן פארשטייט זיך ר' יוסעלע איז אריין געקומען די שטערקסטע אין דעם עולם איז ארויס פון התפעלות, איז ר יוסעלע צו געגאנגען צו יענער איד אין אים געזאגט "מיך מיין מיין באורד'ניו האט דיל געלייגט אין די ערד'ניו"
נאך מעשיות וועט נאכפאלגן.

שטילע אינגערמאן • 6טן מאי 2016

יוסעלע איז אמאל געווען ביים קדושת ציון אין געזינגען דארט זיין באקאנטע אלוקי נשמה, און ער האט געענדיגט דעם ניגון מיט המחזיר נשמות לפגרים מתים, די קדושת ציון האט אים באפוילן צו זינגען נאך א ניגון ווייל ער זאל נישט ענדיגן מיט דעם ווארט "מתים", פון דעמאלטס האט ער מקצה געווען דעם ניגון אין אפגעשניטן פון רבון כל המעשים.

ירח בן יומו • 6טן מאי 2016

הנני העני
כל כולו רגש.
ביי :15ה הערט מען ווי די טיפע געוויין וואס גיסט זיך ארויס פון זיין הארץ, מ'זאגט אז דאס איז די איינציגע פאלץ וואס מ'הערט ווי ער איז ארויס פון די כלים, און זיין שטימע האט זיך צושאקלט.

תורה ומדע • 18טן מאי 2016

איך וועל אביסל מרחיב זיין מיין שאלה.

דער ענין פון אידישע טאלאנט ווי למשל נגינה, ארט, חזנות, זילבערווארג, און בדחנות האט געהאט א געוואלדיגע ירידה זינט דער שואה. אז איר וועט נעמען די בדחנים אדער מנגנים\קאמפאזיטארן וואס זענען נתגדל געווארן איידער דעם חורבן און זיי צו שטעלן צו די היינטיגע וועט אייך קומען צום לאכן. היינט אז מען גייט אויף א חתונה שעמט זיך דער בדחן צו מאכן א וויץ, דער מצווה טאנץ האט א פנים ווי א לויה... עס פארגעסט זיך אז א בדחן איז מלשון בדיחה...
קוים וואס ער קען זאגן א פאר פראזיעס גראמען וואס אויב עס געלונגט אים ענדיגט זיך עס זיך מיטן זעלבער הברה...
די זעלביגע מיט נגינה די קאמפאזישנס פון די 20יגער בי די 60גער יארן זענען להפליא פון ראזענבלאט, און קאסאוויצקי וכדו' ביז ר בנציון שנקר, ר אהרן מיללער ר יאססעלע מאנדלבוים, ר ח"ד בלום, ר יענקל תלמוד, וכו'.
אזוי אויך די רבי'ס באבובער רב סקולענער רבי שלמה'לע קארליבאך, און ועל כולם דריי מאזיצער רבים וואס זענען געווען ענקים..

לעומת זה איז היינט זייער שוואך, די ניגונים זענען זייער פשוט, מוזיקאליש גרעדט, און זיי האבן נישט קיין אידישן טעם.
מען קען נישט זאגן ירידת הדורות אויף זאכן וואס האבן נישט צו טוען מיט עבודת השם. אדער אפשר קען מען יא..
מאנכע זאגן אז די רבנים און ראשי ישיבות און דער לעוועל פון זייערע חידושי תורה און פסקי הלכה איז אויך א מצב פון "ותרד פלאים"

אפשר איז די סיבה פאר דער ירידת הדורות אין תורה און אין טאלאנט די זעלבע. מיר האבן פארלוירן דעם אמת'דיגקייט און תורה ממילא איז פארלוירן געווארן דער די כח פון יצירה און קריעטיביטי.

שטילע אינגערמאן • 1טן יולי 2016

היינט איז די יארצייט פון הרב יוסעלע.

ר' יוסעלע איז געקומען קיין אמעריקא פון פולין מיט גאנצע שווארצע חסידישע לבוש, ווען אלע אנדערע חזנים האבן אריין געווארפן די בארד אין פיאות מיטן לבוש אונעם וואסער אויפן שיף קיין אמעריקא.

נאך ר' יוסעלע איז געווען אין אמעריקא האט אים opera געאפפערט א געפעפערטע פרייז ער זאל אנפירן .opera אלץ חשש אז סוועט אים קאסטן אביסעל פון זיין אידישקייט האט ער אלץ פארלאסט אין ווייטער געדינט השי"ת אפי אין דער צייט וואס ער איז געווען געדריקט אין חובות.
Opera האט אלץ געוואלט געבן מער אין מער געלט אבער פאר דעם צדיק איז די יראת שמים געווען וויכטיגער ווי דעים.

אידן האבן זיך געמיטשט מיט דער פרנסה אין דא שטעלט מען צו איינער א גאלד מיינד, אבער ער האט זיך נישט געלאסט.
זיעוכי"א

berlbalaguleh • 1טן יולי 2016

תורה ומדע:דער טעם פארוואס די אינטערעסע אין חזנות איז אפגעשטארבן, לפענ"ד איז, ווייל דער דור וועלכער האט אדורכגעלעבט דעם האלאקאוסט האט נישט ארויסגעוויזן קיין באגער פאר אט דעם טייל פון מוזיק. צוליעב פארשטענדליכע סיבות.
נאר דער דור וועלכער איז געבוירן תיכף נאך דער מלחמה (בעיבי באאמערס) האט שוין יא ארויסגעוויזן גאר שטארקע אינטערעסע אין חזנות.
איך בין געווען אמאל ביי א חזנות קאנצערט אין ב.פ. ווען כ'האבמיך אומגעקוקט האביך באמערקט אז כמעט די גאנצע עולם איז באשטאנען פון מעטשן אין מיין עידזש ברעקעט. נישט קיין אלטע אידן. אויך נישט קיין גאר יונגע.

טאמבל סאס • 1טן יולי 2016

דאס אנגענומען אז דער גאנצער דור מוז אנהויבן ליב האבן חזנות און לויט דעם מעסטן, די לעוול התפתחות בקרב קהילתינו הקד' איז ווי צו זאגן מ'זאל מבער זיין און אויסראטן אלע סארטן מוזיק חוץ פון די אפערא הייזער. אפערא פענס היו אבותינו במצרים, וחוץ מהם כולם בורים ושוטים אינם יהודים. חזנות איז ווי אלע תאוות און פליז היידזשעק עס נישט אלץ א אידישער אייגנטום.

berlbalaguleh • 1טן יולי 2016

טאמבל סאוס: ס'איז נישט אז מ'מעסט וועלכע גרופ זענען בורים ושוטים אדער אינטעליגענטע מענטשן. נאר ס'האט צו טון מיט דער נשמה. למשל ס'דא מענטשן וועלכע ווערן אינספייערד פון ליפא און זיין מוזיק...(נא דזשאדזשמענט אימפלייעד.) כ'האב געזען עטליכע קליפס ווי א מידל-עידזשד מענטש, א בעל שמחה איז געווארן זייער שטארק אינספייערד פון ליפא. איך למשל ווער אינספייערד פון חזנות. אויך פון קאנטרי מיוזיק. ווייל ס'זענען זייער הארציגע ניגונים. אויך די ליריקס...!

מי יקום • 21סטן אויגוסט 2017

[פארקירצט]

אינטערסאנט צו באמערקן די גרויסע חזן ישראל שור איז געקומען קיין אמעריקע אין 1924 און ער האט נישט געוואלט אננעמען קיין פאזיציע נאר אין אן ארטאדאקסישע פרומע שול. פארשטייט זיך אין Opera האט ער אויך נישט געוואלט זינגען. ער איז קודם געווען א חזן אין הארלעם. ער האט געהאט פארשידנע שטעלעס אין אפאר ערטער און קיין גרויס פרנסה האט ער נישט געמאכט. אין 1935 האט זיין מצב אין פרנסה זיך שטארק פארערגערט, ער איז געווען אינגאנצן אן קיין שטעלע, קיין סאך פרומע ארטאדאקסישע שולן וואס האבן געהאלטן ביים באצאלן דעם פרייז האבן דאן נישט עקזיסטירט צופיל אין די "טריפנע אמעריקא". די "גרויסע דיפרעסיע" האט דאן געבוזשעוועט אין פולן קראפט. מענטשן האבן געהונגערט אין די מאסן. שור מיט זיין גרעסטע מסירת נפש האט זיך בלית ברירה אראפגעשטעלט אויף די גאסן פון מאנהעטן און פארגעזינגען שטיקלעך האלטענדיג א טעללער פאר מטבעות. נישט נאר זיין פאמילע האט ער ליידער נישט געקענט שפייזן דערמיט, נאר ער איז אוועק אויף דער גאס רח"ל פון הונגער, (יש אומרים פון א הארץ אטאקע, פון זיך אנשטערענגען צו זינגען אן קיין עסן מיט אסאך לחץ).

שור איז געקומען פון א חסידישע שטוב פון אוקריינא. ער איז געווען א גרויסע חזן אינדערהיים, און געזינגען ביי אסאך גרויסע רבישע טישן. זיינע שטיקלעך זענען שטארק מפורסם עד היום הזה.

א שמועס פון דער וואך

דער מקור פונעם אשת חיל ניגון

דעצעמבער 2015: „יואליש“ האט געפונען אז דער אשת חיל ניגון, וואס מען טאנצט צו אים ביים מצוה־טאנץ, איז צוזאמגעשטעלט פון צוויי אונגארישע פאלקס־לידער. דער עולם האט זיך צעטיילט.

פון **יואליש, רימון, אחד העם, בעל מדות און אנדערע**

קאווע שטיבל • מוזיק! • „מאדיארישע מקור פון הייליגע אשת חיל מצוה טאנץ ניגון“ • 24סטן דעצעמבער 2015 – 28סטן דעצעמבער 2015
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/9947.html

יואליש • 24סטן דעצעמבער 2015

די אשת חיל טאנץ איז זיכער די הויכפונקט פון דער הייליגער חתונה נאכט. יעדע היימישע חתונה, עכ"פ ביי אונגארישע חסידים, הייבט זיך אן מיט דעם זעלבן ניגון, עוד ישמע, און ענדיגט זיך מיט דעם זעלבן ניגון, אשת חיל.

די אלעמען באקאנטן און ברייט באנוצטע "אשת חיל" ניגון, געזינגען צו דעם חתן-כלה "מצוה טאנץ", איז צוזאמגעשטעלט פון צוויי אונגארישע פאלקס ניגונים! די ערשטע הייסט ásárri vTú, און די צווייטע ניגון הייסט ánutcőbbet a fön tMár é.

זיי זענען ביידע אונגארישע פאלקס "ליבע" ניגונים, וואס מאכט איר באנוץ דוקא פאר די חתן כלה'ס ערשטע/לעצטע טאנץ נישט קיין פערצופאל.

[פארקירצט: לינקס צו די אונגארישע לידער, זייערע ווערטער אויף אונגאריש און אן ענגלישע איבערזעצונג]

דער מקור פון די געפינס איז דאס אקאדעמישע ווערק אויף חסידישע ניגונים.

רימון • 25סטן דעצעמבער 2015

אפשר האבן עס די גוים אפגעקופט פון אן אידישן פאסטוך? וואס כ'מיין צו זאגן, אז מאן ייאמר ס'איז א גויאישע ניגון?

יואליש • 25סטן דעצעמבער 2015

נישט אפשר, זיכער איז עס אידיש, והא ראיה מ'זינגט עס ביי ערליכע אידישע חתונות. היעלה על הדעת אז מ'וואלט געניצט א מאדיאר'ס גליסטענישן אין אזוינע מאמענטן? בלייבט א קשיא אויף אן אונגארישן פארוואס ער האט גע'גנב'ט בלויז א האלבע אידישע ניגון

רימון • 25סטן דעצעמבער 2015

זיסע סארקאזם, און נישט געענטפערט מיין שאלה. ווייסט מען ווער עס איז געווען דער פארפאסער פון דעם ניגון?

יואליש • 25סטן דעצעמבער 2015

[פארקירצט]

רימון און הקטן, א פאלקס ליד האט קיינמאל א קלארע מקור און מ'קען אלעמאל טאקע זאגן אז אונגארן האט עס באקומען פון אידן, און אפי' אז ס'שטאמט פון בית המקדש. אבער ווי געזאגט אז ס'איז א חידוש פארוואס מ'זאל גנב'ן א האלבע ניגון. און הגם ס'איז נאכאלס נישט אויסגעשלאסן אז א האלבע ניגון האט אוועקגעוואנדערט, קוק אויף דעם סטיל. און ס'איז נישט אז ס'איז דאס ערשטע ניגון וואס מיר טרעפן (ק"ש מיטגלידער האבן שוין דאקומענטירט צענדליגע אזוינע פעלער) און ס'איז נישט אז מיר לייקענען די מציאות פון אידן פלעגן איינזאפן ניגונים פון זייער לאקאלע קולטור, ממילא איז זייער לייקלי אז דאס זעלבע איז יש די אומגארישע פאלקס ליד. ס'איז יתכן פעלער פארקערט אויך ממילא ברויך מען נאך ריסורטש.

UPDATE

יעצט אז מ'האט ערפינדן די ערשטע ניגון אויך, און ביידע זענען באזונדערע אונגארישע ניגונים, לאזט עס אבער אן קיין צווייפעל די דירעקציע: פון אונגארישע קולטור צו דער חסידישער קולטור.

ברסלבער • 25סטן דעצעמבער 2015

זייער אינטערעסאנט. קען זיין אז דער ערשטער טייל איז געווען א ניגון אויף אשת חיל וואס איז געווען איינגעפירט צו זינגען, און איין חניאקישער חתן האט אינמיטן זינגען אריינגעוואנדערט צום פאלקס ליבע ניגון וואס איז אים דאן געליגן אויפ'ן הארצן, און דאס רעשט איז היסטאריע.

יואליש • 25סטן דעצעמבער 2015

געטראפן די ערשטע ניגון אויך!!!!

כ'האב אפדעיטעט מיין ערשטע פאוסט פונעם אשכול מיט "ביידע" אוגארישע ניגונים, די ליריקס, און דעם מקור פון מיין חבר'ס געפינס!

יואליש • 26סטן דעצעמבער 2015

כ'האב אנגעפרעגט איבעראל און ס'קומט אויס אז דער ניגון איז געניצט פאר אשת חיל מצוה טאנץ כמעט אוניווערסעלי.

יואליש • 26סטן דעצעמבער 2015

ס'איז וואר אז מ'פלעגט ניצן גוי'שע מוזיקאנטן, און זיי האבן געשפילט די ניגונים וואס זיי האבן געקענט. אפי' ביי א חסידשע וויזניצע חתונה האבן זיי געשפילט זייערע ניגונים און איינס דערפון איז זייט דאנמאלס פארבליבן אין וויזניץ. דאס אז מ'פלעגט זיי אויסלערנען אידישע ניגונים איז א חידוש אבער ס'מאכט סענס אז מ'פלעגט דאס אויך טון. אבער דער פאקט אז דאס זענען צוויי באזונדערע ניגונים וואס זענען באנאונז צוזאמגעשמאלצן לאזט איבער כמעט קיין צווייפעל אז דאס איז אריינגעקומען און צינויפגעשמאלצן געווארן ווי איידער ארויסגעגיינגען און צושפליטערט געווארן, ובפרט אז די פענאמענאן איז א דבר פשוט אז ס'האט עקזעסטירט ביז ווען די היימישע וואן מאן באנד זענען אריינגעקומען. נעם סיי וועלכע חתונה פון דער פולער בענד עפאכע (ביז בערך תש"נ) און דו וועסט הערן אז כמעט אלע הארא ניגונים זענען געווען גוי'שע ניגונים. ס'איז נישט אנדערש געווען אינדערהיים.

אחד העם • 27סטן דעצעמבער 2015

מוזיק היסטאריע איז א לימוד ווי סיי וועלכע היסטאריע, וואס א יוטוב קליפ'ל איז א שוואכע קובע, אלעס קען זיין, און אלעס קען נישט זיין, אבער ס'לופטיגקייט דא איז אביסל לייכטזיניג, מען מאכט אפ נאך פאר מען ווייסט די בעסיק היסטאריע בגלגולו של מוזיק.

מיך גייט אן אויב אשת חיל אדער ווייסעכוואס קומט פון א רבין מיט קאלפיק, אדער פון א רומעניר מיט א וואנצע, א מכה, אבער אקאדעמיש גערעדט האט דאס נישט קיין זין. זאכן דארפן זיין מער געבעיסט און מיט יסודות און מקורות, זאל איינער זיך נעמען די מיה איינמאל פאר אלעמאל שטודירן וויאזוי די זאכן האבן געארבייט, ארויסלערנען פון א יוטוב קליפ, איז מופרך.

אבער אודאי' בין איך ביי דער מיינונג אז אונז יידן זענען גרויסע גנבים, און א גרויס חלק פון אונזערע ניגונים און ליטעראטור איז צו פארדאנקען דעם טמא'נעם גוי, בכל זאת דארף עס האבן א שטיקל מהלך און יסוד. א געוויסע מעשה און א מהלך בגלגולו, אפשר האט מען אפיציעל געוואסט אז דער ניגון איז אן אונגערישער ניגון, נאר מיט ענינים האט מען עס געזינגען, מען דארף די זאך פארשן און נישט זיך באגנוגענען מיט קליפלעך און פליפלעך.

יואליש • 27סטן דעצעמבער 2015

זיכער אזוי. די ערשטע שריט איז טרעפן דעם ניגון. נאכדעם ברויך מען פארשן אינעם ניגון'ס היסטארי. אפי' נאכן אויספארשן, אויב רעדט מען פון פאלקס ניגונים וואס איז אן ארעל טראדיציע, איז קיין שום מאס פארשונג נישט ענדגילטיג.

אבער צו האלטן א קאווע שטיבעל שמועס צו די סטאנדארדס פון אקעדעמיע איז, וועל, א נייע סטאנדארד.

*****

דרך אגב, די קלעים איבער דעם מקור קומט פון אקעדעמיע. יעקב מזור אין דער אנתולוגיה של מסורות מוסיקה בישראל: הניגון החסידי בפי החסידים פון המכו לחקר המוזיקה היוהודית האוניברסיטה העברית בירושלים מאכט די קלעים. ער באזירט עס נישט אויף א יוא טוב קליפ נאר אויף א "מוזיקלאישע סקאר" בוך ביים נאמען mlicheüVolkst Lieder.

די פראבלעם איז כ'אב די בוך אבער נישט די סי דיס, וואס איז די עיקר, ממילא האב איך זיך געברויכט פארלאזן אויף זיכן די נעמען פון די ניגונים אויף יואטוב.

קול דודי • 27סטן דעצעמבער 2015

ס'איז אינטערעסאנט אנציוויזן אז דער גאנצער אשכול באלאנגט לכאורה און אכשר דרא. געדענקט אז ס'רוב אונגערישע חסידישע מיידלעך זענען געגאנגען און פאבליק סקול אינדערהיים, און א חלק הניכר האט געוואוינט און דערפער (נישט און גרויסע שטעט) און זיך געדרייט מיט די

פויערן. קלערט איר טאקע אז זיי האבן נישט געקענט די ניגונים? א מכה.

כ'האב אנגעפרעגט ממקור ראשון / מקור שני. נישט נאר איז אמת אז דער דור ראשון האבן געקענט די ניגונים, נאר ווען זיי זענען יונגער געווען האבן זיי זיך אונטערגעזונגען די ניגונים אינדערהיים מיט די אונגערישע ווערטער, גענוג אז דער דור שני קען די אונגערישע ווערטער טאקע פון די עלטערן. בקיצור, מ'האט זיך געווינדערט פארוואס איך מיין אז כ'האב אויסגעטראפן אמעריקע דא, בשעת ס'איז א דבר פשוט (עכ"פ צו די דארפישע) וויאזוי די ניגונים זענען אנגעקומען צי אשת חיל. קוקט נישט אויס אז דער אלטער דור האט זיך ארומגעטראגן מיט דעם געדאנק אז "יודישע" ניגונים זענען אנטפלעקט געווארן צי משה רבינו כמנורה של אש. אנדערש ווי דעם היינטיגן דור וואס ווי ס'קוקט אויס מיינט אז יודישע ניגונים ברויכן האבן א ווירדזי"ן ביר"טה כדאי צו זיין כשר.

berlbalaguleh • 27סטן דעצעמבער 2015

אחד העם, וכל מאן דבעי למידע: א כלליות'דיגע הערה...די רומעניש/אונגאריש/ציגיינערישע מוזיק האט א סאך ענליכע תנועות צו דער אידישער מוזיק וועלכע איז געשפיעלט געווארן אין די לעצטע 150 יאר. נאר ס'איז ווידער די זעלבע איסתפקתא. אין וועלכע ריכטונג ס'איז געגאנגען...פון זיי צו אונז. אדער פארקערט.
נאר איך האב אן אנדער טעאריע: היות די ציגיינער זענען אריגינאל אן אזיאטיש-אפריקאניש פאלק, וועלכע שטאמען לכאורה פון מצרים. איז מעגליך אז סיי די אידישע און סיי די ציגיינערישע מוזיק האבן איין מקור...!
ס'איז דא נאך אנדערע סעגמענטס פון מוזיק וועלכע האבן אן ענליכקייט. למשל די גריכישע און אראבישע און להבדיל די ספרד'יש אידישע מוזיק האבן זייער שטארקע ענליכקייטן...!

יונה כהן • 27סטן דעצעמבער 2015

זולדי דער בדחן האט געגראמט ביי מיין שוועסטער'ס חתונה בערך 50 יאר צוריק און איך געדענק אים. דער סערעט'ער רבי רעדט נישט פון א גוי, ער זאגט נאר אז דער ניגון וואס דער בדחן זעלדי האט גענוצט שטאמט פון די אונגארן.

זיין נאמען איז געווען זולדי גרין א איד אן א בארד פון שטאט סאטמאר אין איז געווען באוואוסט אלס א ריכטיגער קאמעידיאר. און טאקע די גאר פרומע האבן אים נישט אזוי ליב געהאט. אבער ער האט גע'בדחנ'ט געהעריג ביי

היימישע חתונה'ס דאמאלס האט מען נאך גוט אויסגעהערט בדחנים און ביי אים פלעיגט מען זיך קאלערן פון געלעכטער.

ער האט אויך געקענט נאכמאכן מענשטן וכו'..

נישט נאר זענען געווען אידן מער באקאנט מיט גוי'אשע לידער צוליב די גוי'אישע כליזמרים. אידן האבן דאך געהאט די ווערצהייזער. וואס טוט א גוי ווען ער איז שיכור? ער זינגט אין הוליעט ביים איד אין ווערצהויז. דער הנהגה האבן טויזענטער אידישע קינדער זיך צוגעזען טאג אן טאג אויס ביז דער מלחמה. עס זענען דא תשובות איבער דער גזירה פון די נאצי געשטימטע אונגארישע רעגירונג וואס האט געצווינגען אידישע ווערצהייזער אפן זיין אין שבת און וויאזוי זיי זאלן זיך פירן.

אלע דורות זענען אידן געווען באקאנט מיט די גוי'אישע ניגונים.

[פארקירצט]

יואליש • 27סטן דעצעמבער 2015

אין דער משפחה האב איך אסך געהערט איבער זולדי. מיין זיידע האט אים גערופן א "מה יעשה'ניק". זיינע בדחנות איז נישט אלעמאל געווען דאס איידעלסטע, אבער אידן פון דערהיים האבן עס נאכפארציילט און זיך געקויילערט בשעת דער צווייטער דור האט געהאפט אז די קינדער פונעם דריטן דור הערן נישט.

יואליש • 27סטן דעצעמבער 2015

יונה, דער סערט-וויזניצער רבי זאגט אז די גוי'אישע ארקעסטרע האבן עס געשפילט, און זולדי האט געקענט דעם ניגון און מיטגעזינגען די רומענישע ווערטער.

בעל מדות • 28סטן דעצעמבער 2015

20 ענטפערס וואס מען קען הערן פון מענטשן נאכן הערן אז מען האט געפונען דעם מקור פון דעם אשת חיל ניגון שטאמענדיג פון אונגארישע ליבע-לידער.

1) דער פרומער: נו שוין, די קאלוב'ער האט דאך פון פאסטוכער ניגונים אפגענימען.

2) דער סקעפטישער: ווער זאגט עס איז אמת?

3) דער קאלטער: הו קעירס?

4) דער ידען: שטותים והבלים!

5) דער ניגון מבין: מאכט נישט קיין סענס עס זאל קומען פון אונגארן, עס זעט מיר אויס מער לאטייניש סטייל.

6) דער ערליכער: שרעקליכע עוולה ווער האט דאס אריינגעברענגט צווישן אונז?

7) דער צימערמאן: מען גייט אסר'ן דעם ניגון.

8) דער אייוועלטניק: אויב קומט דאס פון קאווע דאן איז עס מסתם נישט ריכטיג.

9) דער שטאלצע איד: די גוים נעמען אידישע ניגונים פונקט אזוי.

10) דער סארקאסטישער: איך עקל זיך שוין לאנג פון דעם ניגון...

11) דער אויפריכטיגער: טטאאקעעע?

12) דער היימישער: אסאך וויזשניצע ניגונים קומען פון גוים!

13) דער באם: וועמען אינטערסירט דאס?

14) דער חכם: ווייז מיר אויף, האט ער געשריבן! סטע'געהערט א מעשה.

15) דער חתן: העמער האבן וואס צו רעדן אין יחוד שטיבל.

16) דער למדן: עס איז אן ערסטע שאלה.

17) דער לץ: טאקע אן אונגארישער ניגון!

18) דער אנאנים: מאדנע עפעס שטימט נישט מיט די דאטומען.

19) @אחד העם: אידן זענען אלעמאל געווען גרויסע מוזיק-גנבים.

20) אנדערע: נעה די אונגארישע האבן עס ביינונז געזען ערשט.

קולטור • מוזיק

מאצארט קעגן בעטהאווען: ווער איז גרעסער?

אקטאבער 2013: „קלאסיקעל“ שטעלט די צוויי גרויסע קאמפאזיטארן איינס קעגן דעם אנדערן: ווער איז דער גרעסערער גאון, וועמענס מוזיק האט מער חכמה, און ווער האט פון וועמען „גענומען“.

פון **קלאסיקעל און אנדערע**

קאווע שטיבל • מוזיק! • „קלאסישע מוזיק: מאצארט VS בעטהאווען“ • 16טן אקטאבער 2013 – 31סטן יאנואר 2021
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/4973.html

קלאסיקעל • 16טן אקטאבער 2013

ווי עס איז אויספרליך באשריבן געווארן אין א פריערדיקע פאוסט איבער דער אייגנארטיקער מוזיק פון דעם עילוי'אישן מאצארט און דעם שפעטערדיגן בעטהאווען, איז אינטרעסאנט אביסל צו אנאליזירן זייערע כשרונות, ווערק, זייער מהלך המחשבה ביים קאמפאזירן און והעולה על כולנה, די מאסיווע ווערק וועלכע זיי האבן איבערגעלאזט אן אומ-אפמעק-בארע רושם אויף דעם עקזיסטענץ פון מוזיק מאז מוזיק איז געשאפן געווארן, עד היום הזה.

דאס איז אמאל קלאר אז די מוזיק איז אזא סארט מחשבה שפראך, וואס "יעדער" מענטש איבער דער וועלט קאמוניקירט דערמיט. פון קליינע בעיביס ביז אין הויכן עלטער, פון מענטשן צו געוויקסן, בעלי חיים פון אלע סארט רעאגירן "וואונדערבאר" צו מוזיק, יעדער אויף זיין אויסערלישן שטייגער. שטודיעס האבן געוויזן אז פלאנצונגען וואקסן שנעער דורך מוזיק, קעטעל און פארם-באשעפעניישן ארבעטן בעסער מיט מוזיק, די אלע זאכן זענען באשטעטיגט געווארן אלס פאקט און מ'קען עס זען בחוש פאר ווער עס גלייבט נישט אין סייענס, אין דעם פרימיטיוון יו טוב קליפ.

עס איז נישט אויספרובירט געווארן צי די מוזיק איז דייקא קלאסישע, בעטהאווען, באך אדער מאצארט, צי גאר קען די שיינע סקולענער "כי לה' המלוכה" אויך באווייזן דעם קונץ. מיר ווען דא בעיקר קאנצענטרירן אויף דעם עפעקט פון מאצארט קעגן בעטהאווען, וועלכעס אינפירירט די הערערע אממערסטן. וועלכעס פארמאגט מער קונסט.

די פראגעס קענען צעטיילט ווי פאלגענד:

1) ווער איז דער גרעסערע "דזשעני", מאצארט אדער בעטהאווען און פארוואס?

2) אין וועמענס מוזיק ליגט מער "חכמה"?

3) ווען מוזיק האט איבערגעלאזט א גרעסערן אפעקט אויף די שפעטערדיגע יארן.

ווען איז עס קומט צו פראגע נומער איינס, איז כמעט ווי באשטימט אז מאצארט באקומעט דעם טיטל אלס דער גרעסטער דזשעני.

שרייבנדיג "פערפעקטע" מוזיק ביים ערשטן מאל, קיינמאל נישט דארפן איבערשרייבן אדער איבערמאכן, ווייל ביים ערשטן מאל שרייבן איז עס געווען פערפעקט. מאצארט האט אויך קאמפאזירט איבער 600 ערליי מוזיק אין זיין יונגן עלטער אין דער צייט וואס בעטהאווען האט בכלל אנגעהייבן שרייבן ביי די 30 יאר. ווען מאצארט וואלט געלעבט לאנג וואלט איבער דערגרייכט צו טויזענטער. גלייכצייטיג האט מאצארט אויך שולט געווען אויף אלערליי פארמען פון מוזיק, סאנאטע'ס, סימפאניעס, טשעמבער, קווארטעטס, קאנצערטאוס און מעכטיגע אפערא'ס, אין דער צייט וואס בעטהאווען האט "נאר" געמאכט 9 סימפאניעס, 5 פיאנאו קאנצערטאוס און 1 ווייאלין קאנצעטערטאו.

בעטהאווענס מוזיק זענען אנפירקלט פון צענדליגער ריוויזיעס און ענדערונגען, אז ס'איז שווער צו קאנקלוסיוו באשליסן וואס גענוי ער האט געוואלט, ווייל ער האט געהאלטן אין איין עדיטן זיינע מוזיק. מאצארט האט שוין געהאט זיין מוזיק אפגעשריבן אין קאפ, נאך איידער ער האט עס געשריבן, און האט נישט געמאכט מאכן קיין שום טוישונגען.

ביי פראגע נומער 2 ווערן שוין דעבאטעס עטוואס דערהיצט. די מאצארט חסידים זענען ביי דער מיינונג אז מאצארט'ס מוזיק זענען "לייכט" און הומוריסטיש אין נאטור, בעת בעטהאווען איז א געווען א גערעגטער, אימפולסיווער, אגרעסיוו און שטורמיש ווי א וואולקאן-אויסברוך, און האט געשריבן זיין מוזיק מיט א ווילדן טעמפער אריינשלעפנדיג די צוהערער אין א שטורמישן ציקל פון זיין עמאושענעל-אויסברוכן, דערקעגן מאצארט איז פיור ארט און געשמאק צו הערן.

די בעטהאווען חסידים ווערן נישט איבערגענומען דערפון, און זענען ביי דער מיינונג אז מאצארט'ס מוזיק זענען מאנאטאן און "רעדן" נישט צו זיי. יא ס'איז אמת אז בעטהאווען האט טאקע איבערגעריבן, און כסדר איבערגעמאכט זיינע מוזיק, אבער דאס צייגט אז זיין מח האט כסדר געפיבערט מיט בעסערע געדאנקען און מער אימפולסיוו געווישט וויאזוי ארויסצוגעבן זיינע שטורמישע עפיזאזן אויף פאפיר. מוזיק דארף נישט זיין לייכט, עס דארף דיך אריינעמען דארט טיף טיף אינעם הארץ פונעם קאמפאזיטאר און צעשטורעמט ווערן, אויפגעברויזט ווערן און אונטערשפריגנען פון דעם עמאושנעל-אויסברוך וואס בעטהאווען האט געהאט מיט 200 יאר צוריק! און דאס האט מאצארט נישט באוויזן, טראצדעם וואס ער האט ערצייגט איבער 600 מוזיק-שטיקער.

די דריטע פראגע קען לייכט צונויפגעשמאלצן ווערן אין די 2טע, די חסידים פוןביידע זעען דעם גרעסטן אפעקט יעדער לויט זיין "גדול". און מאצארט'ס חסידים טייטלען גאר אן אז בעטהאווען האט גאר גע'גנב'ט מערערע אידייען און סטיילס פון מאצטאר'טן, ממילא איז זיין גאנצע גדלות בכלל נישט זיינס, נאר מאצארט'ס.

א באשפייל פון אביסל אן אפענבארע גניבה איז מאצארט'ס Misericordias Domini K.222, ווערט שיין "באפוצט" אין בעטהאווענס וועלט בארימטע Ode to Joy פון דער ניינטער סימפאניע. (מ'דארף האבן א גוטע אויער צו כאפן די גניבה).

מ'קען אויך הערן אין דעם פאלגענדן מארטש פון מאצארט Bastien und Bastienne

וויאזוי מאצארט'ס תנועות ווערן נאכקאפירט אין דער בארימטער 3 סימפאניע פון בעטהאווען די .Eroica מאצארט האט טאקע נישט אזוי בעארבעט די תנועות, און דערפאר האט בעטהאווען געקענט רייטן דערויף און מאכן "שבת פאר זיך" מיט יענעמ'ס הארעוואניע, זאגן די מאצארט חסידים.

די בעטהאווען חסידים בלייבן נישט שולדיג און זאגן אז מאצארט האט גענומען זיינע אידייען פון היידען און צייגן אויף אן פארשידענע פעלער ווי מאצארט האט אויך גענומען מן הבא בידו. און אז בעטהאווען האט בכלל נישט גע'גנב'ט פון מאצארט גארנישט, און אז די מאצארט תנועות זענען ווינציגער פון א צענטל פון א פראצענט, און עס איז בלויז א געדאכטעניש.

זיי זענען מודה אז מאצארט איז געווען מער דזשעני און מער פערפעקט, אבער דא רעדט מען פון "סופרייז" און "שאק" און דאס איז בעטהאווענס שטארקע געווער און מאצארט קומט בכלל נישט צו צום קליינעם נאגל פון בעטהאווען.

די מאצארט חסידים ענטפערן אבער אז אין דעם צייט-אפשניט וואס בעטהאווען האט פראדוצירט איין סימפאניע האט מאצארט צונויפגעקלאפט 50 ערליי ריזן שטיקער, א ,Don Giovanni, Marriage of Figaro Magic Flute, Cosi fan tutte, Requiem, וואס בעטהאווען איז דורכגעפאלן און נישט געקענט באווייזן מיט זיינע צענדליגער מאל איבערשרייבן איינמאל און נאכאמאל.

מיין סך הכל:
מאצארט איז לייכט, הומוריסטיש צו הערן. עס מאכן שמייכלען און רואיג די נערוון אין א רעגענדיגן טאג. בעטהאווען איז שאק. א ווילדער טארנעידאו ווי יעדעס בלעטעל פאלט ווי עס דארף. עס שטורמט דעם מח און פארנעמט אלע צעלן פון דער מחשבה נאר צוניפצושטעלן זיינע הימלישע קאנטער קלאנגען.

אחרי ככלות הכל: מאצארט'ן קענען אנדערע נאכמאכן, בעטהאווען אוממעגליך.

דעת תורה • 16טן אקטאבער 2013

וואס טוט זיך מיט וואגנער(?) און באך? זענען זיי עפעס אויך גרויסע מפורסמים? (איך קען די 2 נעמען פון דעם זעלבן פלאץ ווי איך קען די ערשטע 2. ווער קען כאפן פון וואו?)

גנדי • 16טן אקטאבער 2013

יו"ט ערליך'ס ניגון.

אמאליגע ערליכע איד האבן מער געוואוסט פון פאפ-קולטור און געזינגען אין זייערע ניגונים ווען דער גויאישער קולטור...

ווען אייזיק האניק וואלט אריינגעלייגט אזוי פיל נישט אידישע ווערטער אין זיינע ניגונים ווי יו"ט ערליך, וואלט ער היינט געווארן פסול...

גנדי • 16טן אקטאבער 2013

פארוואס לערנט מען נישט קיין קלאסיקעל מוזיק אין די חרדישע מוסדות?

קלאסיקעל • 16טן אקטאבער 2013

באך, דער זיידע פון קלאסישע מוזיק. אן אדם גדול בענקים, פאדערט א באזונדער קאפיטל, טראצדעם וואס זיינע ווערק זענען "נכלל" אין הענדל און אנדערע. אבער לא נתנשי פונעם גרויסן רבי'ן ר' יאהאן סעבעסטיען וצאצאיו.

וואגנער איז א טארנעידאו, וועלכער גייט אין בעטהאווענס שוך, אבער ווי א יונגל וואס טוט אן דעם טאטענס שוך... ער רייסט אויס ביימער, שאקלט די הימלען און די הערער ווערן צעשאקלט. ווי א ווילדער דרייווער וועלכער מאכט ברעכן די פאסאזשירן. איז עס פאן? נישט פאר יעדן דאס איז זיכער!

עס זענען גראדע פאראן הערליכע וואגנער, און כשאפנה אשנה אי"ה

מאנדלבאום • 16טן אקטאבער 2013

מיין 'געפיל' איבער די צוויי איז אייביג געווען:
מאצארט = מח
בעטהאווען = הארץ
איז דאס איז אייגנטליך תמצית דברי @קלאסיקעל.

א הילכדיגן דאנק אייך פארן רייכן אפשאצונג.
איר זייט גערעכט, די 'גרויסע' מעגן יעדע אן אייגן אפשאצונג.

וואגנער, האמת, אים קיינמאל נישט געהערט, יא, איך בין עמאציאנעל, צוליב מיינע זיידעס מערדער ימ"ש וואס האט אים געליבט, און פון אים גענומען 'געדאנקען'...

יאיר • 16טן אקטאבער 2013

געוואלדיג אראפגעלייגט!
ואם תמצי לומר, מאצארט קעגן בעטהאווען איז ווי יאסעלע קעגן פינטשיק.

מאנדלבאום • 16טן אקטאבער 2013

קיין דמיון כלל במחכ"ת.
נישט אין מהלך פון די צוויי וואס איר ברענגט, און נישט אין דער פראפארציע איינס קעגן דעם אנדערן.

נייגעריגער • 31סטן יאנואר 2021

א דאנק הרב קלאסיקעל פארן שיינעם איבערזיכט

ס'כדאי צו באמערקן אז בעצם איז אן מאוצארט גאנץ מעגלעך נישט דא קיין בעיטהאווען, טא ווי איז שייך דן זיין ווער ס'גרעסער?

מאצארט איז ווי א הערלעך געגאסענע מאלעריי וואס מ'קען באטראכטן פארגאפט, בה"ו איז ווי א פיקאסאו; עס כאפט דעם אויג ווייל "עפעס איז נישט אין ארדענונג דא"...

[פארקירצט]

פון דער אנדערער זייט, קען עס פאררעכנט ווערן אלס כבוד פאר מאוצארט אז דער מייסטער בעיטהאווען האט רעפערירט צו זיינע ווערק און בעארבעט תנועות פון זיינע קאמפאזיציעס

נשפע ווערן, אדער זיך ארומשפילן, הייסט נישט גע'גנב'עט.

„אחרי ככלות הכל: מאצארט'ן קענען אנדערע נאכמאכן, בעטהאווען אוממעגליך.“

ויש חולקין על שניהם

Mozart would see entire pieces in his head, completely developed, pure, perfect ideas. Writing them down was the only time-consuming part for him
It came effortlessly to him. Most composers can't do this

You can only compose like Mozart by being Mozart. That position was filled

מיר ווייסן נישט פון קיינעם וואס קען דאס טון, בפרט אויף מצ"ט'ס פארנעם (הגם לא ראינו אינו ראיה; אויב אבער ס'וואלט געווען נאך איינער אזוי טאלענטירט, אויפן זעלבן מדריגה, וואלט מען געוואוסט בכל קצוי תבל...)

אויב רעדט איר פונעם טעכניק, שניט און סטיל; איינער וואס שטודירט גוט בעיטהאווען קען עם אוודאי אויך נאכמאכן

הומאר

שוין גענוג! אויסגענוצטע פסוקים און חרוזים

אויגוסט 2014: „לאליפאפ“ עפנט א רעגיסטער פון פסוקים וואס האבן שוין גענוג ניגונים, און דער עולם שיקט אריין זייערע קאנדידאטן.

פון **לאליפאפ, יואב, געפילטע פיש און אנדערע**

קאווע שטיבל • מוזיק! • „שוין גענוג! (אויסגענוצטע פסוקים און חרוזים)“ • 25סטן אויגוסט 2014 – 1טן אקטאבער 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/7026.html

לאליפאפ • 25סטן אויגוסט 2014

אין אונזער עפאכע, זענען 90 פראצענט ניגונים וואס קומען ארויס לאור עולם, אזעלכע וואס ענהאלטן ווערטער, א מערהייט פון זיי לשון הקודש.

נו, וועלכע ווערטער נוצט מען?

איז אזוי, טייל קאמפאזירער געבן זיך נישט קיין עצה, זיי פארמאגן א דינע סידור/תהילים/חומש, מיט א גאר באגרעניצטע צאל פסוקים/תפילות, און דערפאר הערן מיר כסדר (ביי יעדן צווייטן דיסק) ווי מ'האט זיך ווייטער פארליבט אויף עפעס א פארגעלטן חרוז וואס איז שוין געליגן ביי יעדן ארעינדזשער אין זייט פונעם לעפטאפ א צוויי דריי מאל.

דער אשכול איז צו מודיע זיין פאר די קאמפאוזערס, ארעינדזשערס, און אלע אינוואלווד ווען א פסוק/חרוז/תפילה איז שוין אויסגענוצט אינגאנצן, און מיר דא אין קאווע שטיבל'ס מוזיק אפטיילונג געבן אויסדריקליך נישט ארויס קיין לייסענסעס אויף די שטיקלעך וואס וועלן דא אויסגערעכנט ווערן אלץ פארנוצט.

געגוג.

איך הייב אן מיט מי אדיר און תמכתי יתדותי און מ'וועט מוסיף זיין כפי הצורך.

די חכמי המוזיק זענען מכובד זיך צו לאזן הערן.

קאווע טרינקער • 25סטן אויגוסט 2014

כאיל תערוג
צמאה לך נפשי
לולי תורתך
אור חדש
אחת שאלתי
בואי בשלום
שומרי מצוותיה
ישמחו במלכותך
והיא שעמדה

יואב • 25סטן אויגוסט 2014

ווי ס'שיינט, טוט "שבת" זיך פארמעסטן מיט ציין און נעגל, אוועקצוכאפן דעם פראנט-ראננער סטאטוס פון דעם מערסט אינדארסירטן קאנדידאט "משיח". דאס איז שטייצעך אויב נעמען מיר אן אז מוצאי שבת האט מיט דער שבת קאנדידאטור קיין שייכות.

פלעין יודיש • 26סטן אויגוסט 2014

אב הרחמים
ממקומך
כה אמר

לאליפאפ • 26סטן אויגוסט 2014

אב הרחמים
כה אמר

ווי דא אסאך דערפון?

יואב • 26סטן אויגוסט 2014

„ווי דא אסאך דערפון?"

כה אמר קען איך נאך ציילן אויף מיין פינגער. אב הרחמים אבער, איז באכשעם דא כמעט אזוי סך ווי אסיפות -- להבדיל אלף אלפי א...סיפות.

דער "אב הרחמים" ניגון, האט אזוי שני גוים בבטנו, ולאומים התפרדו. פארהאן שוכן במרומים; דאן איז דא ירחם עם העמוסים.

טא בי אנעסט, רובא פון די אב הרחמים לידער, זענען אין מיינע אויגן העכסט געלונגען, הארציג, רירנד און בענקנד.

געפילטע פיש • 26סטן אויגוסט 2014

פון די תפילות איז שוין אלעס אויסגענוצט געווארן, אחוץ ולמלשינים אפשר, תהילים אויך, געציילטע פסוקים זענען נאך עוועילעבעל, כאפטס ווילאנג ס'נאך דא, סבבונו פרים רבים, יחוגו וינועו כשיכור און נאך אפאר. קהלת, משלי, שיר השירים, איכה, ישעיהו, איז שוין אויך פארכאפט, פראבירט גיין צו איוב, מיכה, און עובדיה. אזוי אויך איז אונז נאך פארבליבן אסאך אגדתא גמרות, מ'דארף נישט כאפן ס'דא געגוג פאר יעדן. א ניגון אויף מאן הוי ליומא וואלט נישט שלעכט געווען.

יין שרף • 26סטן אויגוסט 2014

אפילו אויף "ודלא דא ביה מה ביה" איז שוין דא איין...

לאליפאפ • 27סטן אויגוסט 2014

דו קענסט נאך דעפענעטלי נעמען א לעסן אויף דעי שטיקל גמרא.

petergrifin • 27סטן אויגוסט 2014

אויף אשר יצר איז נאך נישט דא א ניגון.

פארוואס? • 27סטן אויגוסט 2014

והבן
ודו"ק
וק"ל
ודפח"ח
כידוע ליו"ח
והוא רחום יכפר וכו'
וד"ל
ודי לחכימא ברמיזא
ואיכמ"ל
ודי בזה

מנחם • 27סטן אויגוסט 2014

קול ברמה, איך קען לכה"פ דריי
אם אשכחך, כנ"ל, (נאכאמזל, ווען נישט האב ווייס איך נישט צי עס וואלט מיר נישט ארויס פון קאפ...)
ולירושלים עירך.
אשא עיני.
חסדי ה'.
עוד ישמע.
מה תגידו עלי, טאקע איינס אבער שוין געהערט מער ווי די אנדערע וואס פארמאגן דריי ניגונים צוזאמען...

לאליפאפ • 30סטן אויגוסט 2014

שבת האב איך דיסיידעד צו פרירן דעם פסוק הקשיבה אויף ווייטערדיגע באנוץ.

פליקער • 30סטן אויגוסט 2014

מען ברויך האבן גינעס ווערלד רעקארד אויף וועלכע ווערטער איז דא די מערסטע ניגונים, די הויעכע אויפ מיין ליסטע איז אני מאמין בביאת המשיח,
אבער איך מיין אז די מערסטע אויסגעניצטע פסוק איז לכאורה אחת שאלתי מאת השם, איך קען לכל הפחות פינף ביז צעין, אפשר איז דא עפעס מער, אדרבה לאמיר הערן, אפשר והוא שעמדה, מודה אני, ותערב, צמאה לך אלע האבן בערך פינף וואס איך קען.

רויטע וואנצעס • 30סטן אויגוסט 2014

ארשת שפתינו....

לאליפאפ • 31סטן אויגוסט 2014

וידע כל פעול דעפענעטלי.

קאווע טרינקער • 31סטן אויגוסט 2014

ס'יא דא.
די הויכע פאל גייט: והתקין לו ממנו איי ייי ייי ייאיי 2x
בנין... בנין.... בנין עדי עד....

טעפל • 1טן סעפטעמבער 2014

ואפילו בהסתרה
ויהיה רחמיך
רחם

לאליפאפ • 1טן סעפטעמבער 2014

האסט נישט פארשטאנען די כוונה פונעם אשכול.. איך מיין פסוקים וואס מ'האט שוין אויסגענוצט. ויהיו רחמיך איז נאר דא צוויי, בהסתרה נאר איין, און רחם דארף מען טאקע אפשטעלן.

לאליפאפ • 1טן אקטאבער 2014

וידע כל פעול
זכרנו לחיים

מאטי • 1טן אקטאבער 2014

טאטע האב שוין רחמנות.

קורץ און שארף

פערל פון די ארכיוון

פיר קורצע שטיקלעך פון דריי אשכולות, אלע ארום א ניגון.

„שלום עליכם“ אויף די טרעפ

נהורא נפישא:

די באקאנטע שלום עליכם וואס ווערט געזונגען אין דער אלגעמיינער אידישער וועלט האט פארפאסט א קאנסערוואטיווער ראביי מיטן נאמען הרב ישראל גולדפארב אין א פרייטאג נאכמיטאג אין יאר 1926 זיצענדיג אויף די טרעפ פון קאלאמביע יוניווערסיטי.

קאווע שטיבל • „אריגינעלע מקורות פון פארשפרייטע „אידישע“ ניגונים“ • 11טן פעברואר 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/52-4.html#p182897

גנב'ענען אדער נעמען?

מאראנצןזאפט:

גע'לקח'נט מיינט גענומען.
ביי אונז גנב'ט מען נישט מען נעמט נאר.

קאווע שטיבל • „אריגינעלע מקורות פון פארשפרייטע „אידישע“ ניגונים“ • 4טן מאי 2013
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/52-2.html#p111729

„עס ברענט“

בר דעת:

א גאר טרויעריגע ליד, "עס ברענט, דאס שטעטעלע ברענט" וואס מרדכי גבירטיג, א אידישער זינגער און פאעט פון קראקא האט געמאכט אין די ביטערע צייטן, עס רעדט איבער דער אידישער וועלט וואס האלט אינמיטן ווערן חרוב. דאס איז געווען די טרויעריגע הימנע פון די חורבן טעג.

קאווע שטיבל • „מעלאנכאלישע מוזיק“ • 18טן מערץ 2015
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/8456.html#p259596

ניגון ארויף, ניגון אראפ

ברסלבער:

מורי ורבותי! ניגון ארויף ניגון אראפ, קלעבט יא קלעבט נישט, יא שיין נישט שיין. אבער דער עיקר לאמיר אריינגעמען די ווערטער אין הארץ אריין. יא, אפילו ווען עס גייט שווער, מען זעט נישט און מען פילט נישט דעם אייבערשטן, עס זעט אויס ווי ער האט פארגעסן פון אונז, לאמיר געדענקען אז ער איז דא באהאלטן און קוקט זיך צו, ער שפילט באהאלטן און ער ווארט מיר זאלן זיך ווענדן צו אים, ער געבט א ציפ, א פליק, און ער ווארט מיר זאלן זיך אויסדרייען און זען אז ער שטייט דא אין די בעק. לאמיר עפענען די מויל און רעד צו אים, אים בעטן וואס מיר דארפן, און דאן וועלן מיר באקומען אלעס וואס מיר דארפן האבן אין לעבן. בדוק ומנוסה.

קאווע שטיבל • „ואפילו בהסתרה” שאקלט הארץ־סטרונעס” • 19טן אויגוסט 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6923-2.html#p217439

היסטאריע

היינט מיט . . . יאר צוריק

וואס האט מען געשריבן אויף די פארומס אויף דעם זעלבן טאג, דעם 30סטן נאוועמבער, אין פריערדיגע יארן?

11

יאר צוריק

2015

„א גוטע הארץ“ — א נייער אלבום

בעל מדות, moshav zekeinim • קאווע שטיבל • מוזיק! • 30סטן נאוועמבער 2015

א הערליכע אלבוים איז ערשינען אויף דעם מארקעט און די וועלכע גלייכן פאעזיע אדער גראמען זענען ספעציעל אבסעסירט דערמיט נעמליך די נייע סידי פון "א גוטע הארץ" דורכן גאר באריםטע פאעזיטאר ר' יונתן שווארץ.

ר' יונתן שווארץ איז א באקאנטע פיגור, מיט זיינע סידי'ס וואס ערשיינען שוין די לעצטערע יארן און מיט זיין שפילצייג געשעפט אין בארא פארק דורך וועלכע עס גייט ארויס גאר אסאך חסד, ר' יונתן פלעגט פירן א קאמף מיט דעם פאקט אז מענטשן קויפן נישט קיין סידי'ס מער און גייען עס אנשטאט קאפיען בגניבה אבער לעצטענס זינט ער האט אנגעהויבן שיין מצליח זיין אין עולם המסחר פאראינטערסירט אים שוין נישט אזוי די געלט חלק פון דעם אלבוים ווי די געדאנק אז מענטשן זאלן הנאה האבן און ער זאל קענען צופרידנשטעלן זיין געשמאק און זיך ארויסגעבן אויף גראמען.

זיין שניט לויפט אויף "א גוטע איד, נשמה, און דאסמאל "א גוטע הארץ", ער פארמאגט הערליכע ניגונים און הערנדיג עס אים זינגען קען די נשמה צעגיין פון מתיקות, דאסמאל האט ער אויך אדאפטירט אן אייגענע ווערסיע אויף דעם ואפילו בהסתרה ניגון און ער זינגט דאס גאר זיס אראפ.

לויפט, קויפט, און האט הנאה.

moshav zekeinim **ענטפערט**

יונתן'ס געלונגענסטע אלבום איז געווען א גוטע שעה. זיינע גראמען זענען מער פראזן ווי פאעזיע, אבער פארמאגט א געוויסע חן. יונתן פלעגט ניצן רובי באנעט, יוחי בריסקמאן, יידל שטראלי אלס זיינע ארעידזשערס, דאס מאל האט ער גענומען אלס ארעידזשער דעם וואס זיצט לעצטנס איבערן שיסל פון מוסיקה חסידית אין אמעריקא, ה"ה נפתלי שניצלער (מאנכע רופן אים דער יוסף משה כהנא פון אמעריקא, און אנדערע רופן אים דער שוע פריד פון אמעריקא).

א גוטע שעה איז געווען געלונגען ביז גאר, נישט נאר צוליב רובי באנעט'ס געלונגענע רייסערישע מוזיק, נאר אויך צוליב די גראמען. מיט איין זאך שטייגט אבער יונתן היינט זיכער איבער זיינע אמאליגע יארן, און דאס איז מיטן זינגען זעלבסט, ער האט היינט היבש מער מתיקות און זיין זינגעריי, מיט איינגענעמע תנועות.

איך בין נייגעריג צו נפתלי משה האט געמאכט א גוטע ארבעט ביים דעם נייעם סידי פון יונתן.

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/9851.html

12
יאר צוריק
2014

קורץ און שארף: צו וועלכן מין געהערט דאס ווארט?

יואב • קאווע שטיבל • שפראך און גראמאטיק • 30סטן נאוועמבער 2014

ס'איז פארהאן א שיין ביסל ניקס וואס ווילן אז זייער שרייבווערק זאל נאכקומען די פארשריפטן פון די גראמאטישע כללים אויף דער אידישער שפראך. ווי פארשטענדליך איז דער ריכטיגער מין צו וועלכן א ווארט באלאנגט פון דעם אלף-בית אין אידישער גראמאטיק וואס עמיצער זאל נאר וועלן וויסן. נישט אייביג אבער איז פונקט שייך צו נאכקוקן א געוויסע ווארט אין א ווערטערבוך, צו טייל מאל טרעפט מען נישט דאס ווארט וועלכע מען זוכט. אלזא וויל איך ווידמען א ווינקל דא וואו דער עולם זאל קענען פרעגן און ענטפערן איבער ספעציפישע ווערטער צו וועלכן מין זיי געהערן – קורץ און שארף. פאר טייל זענען די זאכן נישט קיין חידושים, קענען זיי זיכער אהערקומען ארויסצוהעלפן אנדערע.

איך בעט מ'זאל נישט פארדרייען דעם אשכול צו לענגערע אפהאנדלונגען, כללים, ספעללינג אדער טענה'רייען וואס פאר אזאנע צוועקן זענען שוין פארהאן מערערע אשכולות.

צו געבן דעם טאן וועל איך אנהייבן מיט ווערטער וואס ווערן גענוצט דא אין שטיבל אויף א טעגליכן פארנעם. ובזה החלי:

דער אשכול, די תגובה, דאס ווארט, די שורה, דער זאץ, דער פאראגראף, די נקודה, דער פונקט, די רגע, די סעקונדע, די מינוט, די שעה, דער טאג, די נאכט, דער מארגן, די וואך, דער חודש, דאס יאר, די זון, די לבנה, דער שטערן, די וועלט (ווערט אפט געשריבן נאך א פרעפאזיציע = דער), דער מענטש, דאס לעבן, דער גוף, די נשמה, דער מח, דער קאפ, דער בויך, דער רוקן, די האנט, דער פוס, דאס אויג, די נאז, דאס מציאות, דער פאקט, דאס שטיבל.

בכדי נישט צו פארדרייען דעם אשכול פון מיין ארגינעלער כוונה, וויל איך נישט דערמאנען סתם אזוי גראמאטישע כללים. צו וועלן אבער זיין אויסגעהאלטן ביים שרייבן דעם ריכטיגן מין צו וואס א ווארט באלאנגט, איז וויכטיג צו נעמען אין אכט דאס אז ממש אלע באשטימטע ארטיקלען, אזוי אויך אלע סופיקסן אפילו פון אומבאשטימטע ארטיקלען וועלן מוזן געענדערט ווערן אויב שרייבט מען דאס זאכווארט באלד נאך א פרעפאזיציע. בכהאי גוונא נעמט דער באשטימטער ארטיקל (אזוי אויך שטייצעך דער סופיקס) אן דעם דאטיוו פאל. לשון זכר: דער/דעם - לשון נקיבה: די/דער - לשון סתמי: דאס/דעם און לשון רבים בלייבט אייביג "די".

ואלו קצת מהן: אויף, אונטער, איבער, אין, אן, ארום, אלס, ביז, ביי, בנוגע, בעפאר, בשעת, דורך, דורכאויס, העכער, ווי/אזוי ווי, וועגן, זינט, כאילו, לגבי, לויט, מיט, נאך, נעבן, פאר, פון, צווישן, צו, צוליב און קעגן.

ס'איז לכאורה דא נאך וועלכע איך געדענק נישט אויף דער מינוט, נאר פאר די וועלכע זענען נישט געווען קלאר איבער דעם ביז יעצט האף איך דעט יו גייס גאט דע הענג אף איט. נעמט אין אכט: טייל פרעפאזיציעס באשטייען פון ווערטער וועלכע האבן מער ווי איין באדייטונג – ביי אן אנדערן טייטש מוז דאס ווארט לאו דווקא זיין א פרעפאזיציע.

דער עולם ווערט געבעטן צו האקן – נישט ממש די זעלבע ווערטער אבער ענליך.

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/7661.html

קאלום

די תגובה פון דער וואך

אינעם שמועס צי „ואפילו בהסתרה“ קלעבט נאך, האט „ארבעס“ אויסגערעכנט פארוואס מען ווערט מיד פון א ניגון: מען ציילט די פעלער.

”

יישר פאר די .poll

איך בין נישט די איינציגסטע וואס ווערט שוין נערוועז פין דעם ניגון.

רחם האט אנגעהאלטן אסאך לענגער. די סיבה איז.

דער ניגון אפילו בהסתרה האט נאר צוויי פעלער. זייער ענליך איין צי צוויטן. אין אויך מלא הרגש אין ציפיל. ממילא נאך אפאר מאל הערן קענסטי מערנישט א חוץ אויב דיין נאטור אי זייער בעצבות.

משא"כ רחם, האט דריי פעלער אין נישט אזוי ענליך. עס נעמט פין איין בארג צים צווייטן.דריי אנדער הרגשים. ממילא קענסטי בלייבן מיט דעם אסאך לענגער.

די זעלבע מיט וי-הי רחמיך. האט פיר פעלער. אנדער סארט הרגשים.

סארי פאר דעם בעל מחבר. נייס טריי. אבער נעקסט טיים וועו דו האסט א שיינע תנועה, נעם עס צי אנדערע בעל מחברים זאלן ציליגן אדער ציפיצן.

איך קען שוין נישט הערן דעם ניגון און איך ליג אין נגינה פין אלץ קליין קינד.

ארבעס • קאווע שטיבל • 20סטן אויגוסט 2014

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6923-2.html

מקורות

פון וואו די שטיקער קומען

אלע שטיקער אין דעם נומער זענען גענומען פון די ארכיוון אויף archiv.sites.tab.bot. ביי יעדן שטיק: דער ארכיוו, דער פארום, דער אשכול, דער ניק פונעם שרייבער, דער דאטום, און דער לינק.

פעליעטאן	„א זינגער פון א חתונה האט אויך א סדר היום“ · **shatz matz** די ערשטע חסידישע בלאגס · שאץ מאץ · אשכול „א זינגער פון א חתונה האט אויך א סדר היום“ · 12טן אפריל 2010 https://ershteblogs.sites.tab.bot/shatzmatz/2010/04/15.html
וויסנשאפט	„תנין ואדם – מוזיק אין די אקאנען“ · **יואליש און אנדערע** קאווע שטיבל · מוזיק! · אשכול „תנין ואדם - מוזיק אין די אקאנען“ · 10טן אפריל 2014 – 11טן אפריל 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6249.html
היסטאריע	„ווער האט געשריבן „אויפן פריפעטשיק“?“ · **בן תמליון, ונבנתה העיר, על המחיה און אנדערע** קאווע שטיבל · מוזיק! · אשכול „אלטע אידישע ניגונים“ · 27סטן אויגוסט 2012 – 11טן אויגוסט 2020 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/1653.html
איבערלעבונגען	„מיין רבי, ר' יוסעלע“ · **שטילע אינגערמאן און אנדערע** קאווע שטיבל · מוזיק! · אשכול „החזן הרב יוסעלע ראזענבלאט“ · 25סטן אפריל 2016 – 21סטן אויגוסט 2017 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/10402.html
א שמועס פון דער וואך	„דער מקור פונעם אשת חיל ניגון“ · **יואליש, רימון, אחד העם, בעל מדות און אנדערע** קאווע שטיבל · מוזיק! · אשכול „מאדיארישע מקור פון הייליגע אשת חיל מצוה טאנץ ניגון“ · 24סטן דעצעמבער 2015 – 28סטן דעצעמבער 2015 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/9947.html
קולטור • מוזיק	„מאצארט קעגן בעטהאווען: ווער איז גרעסער?“ · **קלאסיקעל און אנדערע** קאווע שטיבל · מוזיק! · אשכול „קלאסישע מוזיק: מאצארט VS בעטהאווען“ · 16טן אקטאבער 2013 – 31סטן יאנואר 2021 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/4973.html
הומאר	„שוין גענוג! אויסגענוצטע פסוקים און חרוזים“ · **לאליפאפ, יואב, געפילטע פיש און אנדערע** קאווע שטיבל · מוזיק! · אשכול „שוין גענוג! (אויסגענוצטע פסוקים און חרוזים)“ · 25סטן אויגוסט 2014 – 1טן אקטאבער 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/7026.html
היינט מיט 11 יאר צוריק	„„א גוטע הארץ“ – א נייער אלבום“ · **בעל מדות, moshav zekeinim** · קאווע שטיבל · מוזיק! · 30סטן נאוועמבער 2015 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/9851.html
היינט מיט 12 יאר צוריק	„קורץ און שארף: צו וועלכן מין געהערט דאסווארט?“ · **יואב** · קאווע שטיבל · שפראך און גראמאטיק · 30סטן נאוועמבער 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/7661.html
פערל פון די ארכיוון	„„שלום עליכם“ אויף די טרעפ“ · **נהורא נפישא** · קאווע שטיבל · „אריגינעלע מקורות פון פארשפרייטע „אידישע“ ניגונים“ · 11טן פעברואר 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/52-4.html#p182897
פערל פון די ארכיוון	„גנב'ענען אדער נעמען?“ · **מאראנצןזאפט** · קאווע שטיבל · „אריגינעלע מקורות פון פארשפרייטע „אידישע“ ניגונים“ · 4טן מאי 2013 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/52-2.html#p111729
פערל פון די ארכיוון	„„עס ברענט““ · **בר דעת** · קאווע שטיבל · „מעלאנכאלישע מוזיק“ · 18טן מערץ 2015 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/8456.html#p259596
פערל פון די ארכיוון	„ניגון ארויף, ניגון אראפ“ · **ברסלבער** · קאווע שטיבל · „„ואפילו בהסתרה“ שאקלט הארץ־סטרונעס“ · 19טן אויגוסט 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6923-2.html#p217439
די תגובה פון דער וואך	**ארבעס** · קאווע שטיבל · 20סטן אויגוסט 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6923-2.html

אין דעם קומענדיגן נומער: דאנערשטאג, דעם 3טן דעצעמבער – נומער 13, אויף פרשת וישב און חנוכה. מאנטאג, דעם 7טן דעצעמבער – נומער 14.

„ארכיוו“ • אויסגעקליבן און מגיה געווען פון די אידישע פארומס און בלאגס • די ווערטער געהערן צו זייערע שרייבער.